

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI**

**E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
YALOVA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN YAĞMUR

DANIŞMAN: PROF. DR. MURAT AZALTUN

**YALOVA
OCAK 2024**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM/ANASANAT DALI
İŞLETME BİLİM DALI

E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN YAĞMUR
218112024

DANIŞMAN: PROF. DR. MURAT AZALTUN

YALOVA
OCAK 2024

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “**E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ**” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Yaren YAĞMUR

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, tez konusunun belirlenip son aşamasına gelene kadar akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren sayın danışman hocam Prof. Dr. Murat Azaltun'a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olduklarını hissettiğim değerli aileme ve çalışmalarımın başından itibaren sürekli yanımda olan, beni teşvik eden, her konuda desteğini esirgemeyen sevgili eşim Mirza Yağmur'a ve kıymetli arkadaşım E. Buse Sekizkardeş'e teşekkür ederim.

Hazırlamış olduğum görüşme formlarına katılım sağlayan Yalova ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına iş yoğunluklarına rağmen kıymetli zamanlarını bana ayırmış oldukları için ve vermiş oldukları doğru ve güvenilir cevaplardan dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Ocak – 2024

Yaren YAĞMUR

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
ÖZET	xiv
ABSTRACT.....	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Konusu	2
1.2. Çalışmanın Önemi.....	3
1.3. Çalışmanın Amacı.....	4
1.4. Çalışmanın Yöntemi ve Teknikleri	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Muhasebe Kavramı	7
2.2. Dijitalleşme Kavramı	8
2.3. Dijitalleşme ve Muhasebe	8
2.4. Dijitalleşmenin Muhasebenin Fonksiyonlarına Etkileri	14
2.5. Dijitalleşme ile Muhasebede E- Uygulamalar	15
2.5.1. E-Fatura.....	16
2.5.2. E-Arşiv Fatura.....	18
2.5.3. E-Defter.....	20
2.5.4. E-Beyanname	22
2.5.5. E-Tebliğat.....	23
3. YÖNTEM.....	25
3.1. Çalışma Grubu ve Veri Toplama Teknikleri.....	25
3.2. Araştırma Deseni.....	26
3.3. Veri Analizi.....	26
3.4. Güvenirlik ve Geçerlik.....	27
4. BULGULAR.....	29
4.1. Otomasyon ve İş Verimliliği.....	29
4.2. E-Devlet Uygulamaları, Elektronik Faturalama ve Dijital Belge Yönetimi.....	31
4.3. Güvenlik ve Veri Koruma.....	33

4.4. Mobil Muhasebe	34
4.5. Sürekli Eğitim ve Beceri Geliştirme	35
4.6. Kelime Bulutu	36
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	39
KAYNAKLAR	41
ÖZGEÇMİŞ	45

KISALTMALAR LİSTESİ

E- ARŞİV	: Elektronik Arşiv
E- BEYANNAME	: Elektronik Beyanname
E- DEFTER	: Elektronik Defter
E- DEVLET	: Elektronik Devlet
E- TEBLİGAT	: Elektronik Tebligat
EFKS	: Elektronik Fatura Kayıt Sistemi
KDV	: Katma Değer Vergisi
Muh- SGK	: Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Katılımcı bilgileri ve görüşme soruları.....	5
Tablo 2.1. E-dönüşümün geleceği.....	16

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe mesleğinde öngörülen değişim ve dönüşümler	14
Şekil 2. Temalar ve kodlar	29
Şekil 3. Görüşmelerde sıklıkla telaffuz edilen kelimeler	36

E-DÖNÜŞÜMÜN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Son yüzyılda meydana gelen teknolojik gelişmeler her sektörü olduğu gibi muhasebe sektörünü de önemli ölçüde etkilemiştir. Dijitalleşme küresel ölçekte yaşanan köklü değişiklikler neticesinde muhasebe mesleğinin kayıt, sınıflandırma ve saklama şekillerini oldukça değiştirmiştir. Bu bağlamda muhasebe meslek mensuplarının teknolojinin beraberinde getirdiği dijital dönüşüme uyum sağlamaları meslek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu geçiş sürecinde meslek mensuplarının sahip oldukları mesleki bilgi ve becerileri, geçişi kolaylaştırabilmektedir. Sürecin getirilerine uyum sağlamak, yaşanan değişikliklerle ortaya çıkan e-uygulamaları kullanmak en önemli aşamalardan biridir.

Bu çalışmada muhasebe mesleğinin uygulayıcıları olan muhasebe meslek mensuplarının teknolojik gelişmelere uyum düzeyleri ve yaşanan dönüşümler hakkındaki memnuniyet düzeyleri ve mesleğe dijitalleşmenin etkileri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemine dayalı fenomenoloji modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Yalova Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına bağlı muhasebe meslek mensuplarından elde edilmiştir. Çalışma sonucunda meslek mensuplarının teknoloji kullanım becerisi ve mesleki eğitim seviyesi arttıkça iş süreçlerinin kolaylaştığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: E-dönüşüm, E-belge, Muhasebe Mesleği, Yalova

IMPACT OF E-TRANSFORMATION ON THE ACCOUNTING PROFESSION: EXAMPLE OF YALOVA PROVINCE

ABSTRACT

Technological developments that have occurred in the last century have significantly affected the accounting sector, as in every sector. As a result of the radical changes experienced on a global scale, digitalization has significantly changed the recording, classification and storage methods of the accounting profession. In this context, it is of great importance for professional accountants to adapt to the digital transformation brought about by technology. During this transition process, the professional knowledge and skills of professionals can facilitate the transition. Adapting to the benefits of the process and using e-applications that emerge with the changes experienced is one of the most important stages.

In this study, the adaptation levels of professional accountants, who are practitioners of the accounting profession, to technological developments and their level of satisfaction with the transformations and the effects of digitalization on the profession were examined. The phenomenology model based on qualitative research method was used in the research. The data of the research was obtained from professional accountants affiliated with Yalova Chamber of Independent Accountants and Financial Advisors. As a result of the study, it is seen that as the technology usage skills and professional education level of professionals increase, their work processes become easier.

Keywords: E-transformation, E-documents, Accounting Profession, Yalova

1. GİRİŞ

Teknoloji muhasebeyi ve muhasebe meslek mensubunu etkilemektedir. İnternet ağının yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi teknolojilerindeki gelişmeler muhasebenin defter tutma işleminden, belge saklama süreçlerine kadar tüm iş akışlarını farklılaştırmıştır. Bu farklılaşmaya uyum sağlayan meslek mensupları işlerini sorunsuz şekilde sürdürebilmektedirler.

Dijitalleşme ile birtakım değişiklikler yaşayan muhasebe mesleğindeki manuel işlemler, yerini tam otomasyonlu işlemlere bırakmaktadır. Yakın zamanda kullanılmaya başlanan ve halihazırda var olan her belgenin dijitalleştiğini anlatmaya yarayan elektronik kelimesi bir eylemin bilgisayar ya da internet gibi online ortamda gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Temelde bakılacak olursa kavramsal bazda dijital muhasebe, muhasebenin teknoloji ile bütünleşmiş tarafına verilen addır. Dijital muhasebe, geleneksel şekilde bulunan ve tutulan muhasebe bilgi-belgelerinin ve iş süreçlerinin dijital ortamlara aktarılmasıdır. Bu sayede dijital ortamda yer alan, saklanan muhasebeye dair tüm belgeler ihtiyaç duyulduğu takdirde elektronik olarak görüntülenebilmektedir (Tekbaş, 2018).

Teknoloji dünyasındaki gelişmelerle, işletmelerde bulut yazılımlı paket programların kullanımı kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Muhasebe meslek mensupları ve şirket yöneticileri iş süreçlerinde, finansal tabloların hazırlanmasında bilgi teknolojilerini güvenilir ve daha hızlı veri elde edilebilir olması nedeniyle çokça kullanmaya başlamışlardır.

Dijital muhasebenin standart bir tanımı yoktur. Ancak fiziki tutulan defterlerin online platformlarda tutulan defterlere geçişi anlamına geldiği söylenebilir. Dijital muhasebe kavramı, bu çalışmada muhasebe süreçlerinin ve işlevlerinin dijital alana aktarılması anlamında kullanılmaktadır (Özkul ve Alkan, 2020, s. 233).

Veriler günümüzde oldukça hızlı bir şekilde işlenmekte iken, geçmiş yıllarda işlem hacmi fazla olan büyük şirketlerde verinin işlenmesi ciddi bir işgücü gerektirmekteydi. Her ihtiyacın bir buluşu beraberinde getirdiği varsayılırsa, finansal bilgilerin ve tabloların tekrarlayıcı özelliği ve barındırdığı yoğun hacmi nedeniyle hazırlanmalarını kolaylaştırmak adına yapay zeka ve makine desteği için çalışmaya başlamışlardır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte gelecekte iyi bir muhasebe meslek mensubu yalnızca devletin vergi toplamasına destek olan bir faktör olarak kalmayacak, aynı zamanda teknolojinin de yardımıyla şirketlerin ticari faaliyette bulunmasına yardım ederek gelişmesi konusunda katkı sağlayan danışmanlar olarak gündeme geleceklerdir. Yaşanan bu dönüşüm sonucunda muhasebe mesleği ve mesleğin uygulayıcıları kesinlikle

teknolojiyle iç içe bir yaşama geçecek ve teknolojik yazılımları giderek daha fazla kullanmak zorunda kalacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, muhasebe ve dijitalleşme kavramlarına, muhasebe ve dijitalleşme ilişkisine, ardından muhasebedeki e- dönüşüm uygulamalarına değinilecektir. Bu kapsamda bu bölümde e-defter, e-fatura gibi dijital muhasebe uygulamaları incelenerek teknolojinin muhasebe mesleğine etkileri hakkında bilgiler verilmiştir. Muhasebeye dayanak oluşturan teknolojik gelişmeler ve konu ile ilgili çalışmalar bu bölüm altında ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde dördüncü sanayi devrimi ile başlayan ve endüstri 4.0 ile devam etmekte olan teknolojik yenilikler ve sonrasında yaşanan gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına etkileri değerlendirilirken uygulanan yöntem hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise e-muhasebe uygulamalarının mesleğin işleyişine etkileri hakkında görüşlerini ve önerilerini almak üzere 6 uzmanla yapılan görüşmeler neticesinde oluşturulan tema ve kodlara yer verilmiştir. Çalışmaya katkı sağlayıp görüş bildiren uzmanlar Yalova ilindeki SMMM'lerdir.

Sonuç ve önerilerden oluşan çalışmanın son kısmında ise çalışma kapsamında dijitalleşmenin muhasebe mesleğine etkilerini konu alan ilgili araştırmalara, katılımcıların görüşlerinden çıkarılan sonuçlara, bu sonuçlardan yapılan çıkarımlara bakılarak meslekte fark yaratmak adına çalışanlara ve bu konuda yeni araştırmalar yürütecek muhasebe meslek mensuplarına dönük önerilere yer verilmiştir.

1.1. Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu muhasebe sektöründe çalışan meslek mensuplarına dijitalleşmenin etkilerinin incelenmesidir. Araştırmanın temel problem cümlesi; “E-dönüşümün Yalova ilindeki muhasebe mesleğine etkileri nelerdir?” olarak tespit edilmiştir. Bu temel problem çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Hazine ve Maliye Bakanlığının e-uygulamalarına ilişkin muhasebe meslek mensuplarının görüşleri nedir?
- E-dönüşümler ile alakalı gelişmeleri muhasebe meslek mensupları takip ediyor mu?
- Dijital dönüşümler meslek mensuplarını hangi yönde etkilemiştir?

- Muhasebe mesleğinin işleyişine teknolojik gelişmelerin ne gibi yansımaları olmuştur?
- E-dönüşümler müşteri ilişkilerini ne yönde etkilemiştir/ çatışmaları azaltmış mıdır?

1.2. Çalışmanın Önemi

Dijitalleşen dünya ve teknolojiyle iç içe bir döneme geçen meslekler neticesinde muhasebe mesleğinde de yeni bir dönem olarak kabul edilen bulut tabanlı yazılımları ve e-uygulamaları konu alan literatürde ulusal ve uluslararası olmak üzere belli başlı çalışmalar mevcuttur. Muhasebedeki elektronik dönüşüm konusunu farklı yaklaşımlarla ele alıp açıklayan bazı çalışmalar şu şekildedir:

Açıkgöz ve Mutlu (2022) çalışmalarında Muhasebe Mesleğinde Dijital Dönüşümü Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Çalışma Uygulamaları açısından incelemişlerdir.

Şeker ve Hoş (2021) Çorum ilinde bağımsız olarak görev yapan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) dijital muhasebe uygulamaları ve kullanımlarına etki eden faktörleri belirleyen bir çalışma yapmışlardır.

Karcıoğlu ve Binici (2021) dijital dönüşümün muhasebe meslek mensupları üzerine etkisini ile ilgili bir derleme çalışması yapmıştır.

Akdoğan ve Akdoğan (2018) muhasebe mesleğinde elle yapılan işlemlerin artık otomasyon yoluyla yapay zeka teknolojileri kullanılarak yapılmasıyla ilgili bir çalışma yapmışlardır.

Eş ve Atasoy (2022) Ankara ilindeki 403 meslek mensubuna yapılan anket çalışmalarıyla e-dönüşüm bilgi ve uyum düzeyleri, e-dönüşüm hakkında memnuniyet düzeyleri ve dijitalleşmeden kaynaklı kaygı düzeylerini konu alan bir çalışma yapmışlardır.

Öztürk ve Çarıkçı'nın (2019) yayınladıkları bu makalede muhasebe meslek adayı olan öğrencilerin almış oldukları eğitimin elektronik muhasebe (e-muhasebe) açısından yeterlilik seviyesinin belirlenmesi ve e-muhasebenin geleceğinin araştırılması amaçlanmıştır.

Tenik (2019) İstanbul ilinde çalışan ve İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere tezin konusunu oluşturan teknolojinin muhasebe mesleğine olan etkisinin tespit edilmesi adına sorular yöneltililerek teknolojinin muhasebe mesleğine kattığı yenilikler belirlenmiştir.

Karabınar (2022) Batı Akdeniz bölgesi (TR61) olarak anılan Isparta, Antalya, Burdur illerinde görev yapan Mali Müşavirler Odasında kayıtlı olan/olmayan muhasebe meslek mensuplarının, mesleki faaliyetlere dijital dönüşümün dahil olmasıyla teknoloji kabullerinin iş becerikliliklerine etkisini demografik özellikler açısından istatistiki olarak incelemiştir.

Pusmaz (2021) Kayseri ve Niğde illerinde bulunan 294 (285 SMMM ve 9 YMM) muhasebe meslek mensubuna geliştirilen Dijital Muhasebe Okuryazarlığı ölçeğini uygulamış ve dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemiştir.

Avcı (2020) 1950' li yıllardan itibaren devletlerin ve bilgi edincilerin işlenemeyecek boyuttaki bilgi ile mücadele etme yöntemleri, muhasebe mesleğinin teknolojik gelişme ve dijitalleşmeden nasıl etkilendiğine yönelik bir araştırma yapmıştır.

Bozkurt (2020) Yozgat'ta faaliyet gösteren 54 meslek mensubunun e-fatura ve e-defter uygulamalarına karşı tutumlarını ve bu tutumların mesleki ünvan ve mesleki deneyimleri açısından farklılık gösterip göstermediğini ele almıştır.

Ersoy (2022) Aksaray ilinde 130 meslek mensubu ile yaptığı çalışmada, e-dönüşüm sürecine geçiş hakkındaki görüş ve beklentilerini, e-dönüşüm sürecine ilişkin yaşadıkları sorunlarını, e-dönüşüm sürecinin olumlu ve olumsuz etkilerini, ileriye yönelik beklentilerini, e- dönüşüm sürecinin ortaya çıkardığı riskleri tespit etmiştir.

1.3. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı Yalova ilinde bağımsız olarak çalışan, 100'ün üzerinde defter tutan ve çoğunluğunu e-defterlerin oluşturduğu mükellef potansiyeline sahip olan SMMM'lerin teknolojik gelişmelere ve dijital dönüşümlere uyum sağlarken e-uygulamaları kullanma becerisini etkileyen temaları belirlemektir.

1.4. Çalışmanın Yöntemi ve Teknikleri

Teknolojinin mesleklerde kullanılmaya başladığı ilk günlerden beri muhasebe ve teknoloji sürekli iç içe olmuşlardır. İnternet ağının desteğiyle beraber elde edilen veriye ulaşma hızının artması muhasebe mesleğindeki dijitalleşmeyi başlatmıştır. Yani verilerin erişiminin kolaylaşması muhasebedeki dijitalleşme trendine de ivme kazandırmıştır. Aynı anlama sahip olan dijital muhasebe ve elektronik muhasebe, klasik meslek anlayışında sahip olunan muhasebe bilgilerinin elektronik ortamda, online platformlarda kullanılması, saklanması anlamına gelmektedir. Bu çalışma, teknolojik gelişmelerin, dijital dönüşümlerin Yalova ilindeki muhasebe meslek mensuplarına etkisini incelemek için oluşturulan nitel araştırma

yöntemlerinin kullanıldığı bir çalışmadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile Yalova SMMM odasına kayıtlı faaliyet gösteren defter yoğunluğunu e-defter mükelleflerin oluşturduğu 6 tane SMMM ile görüşülerek oluşturulmuştur. Görüşme yapılan uzmanlara ve görüşme sorularına ilişkin bilgiler tablo 1.1 de sunulmuştur:

Tablo 1.1. Katılımcı bilgileri ve görüşme soruları

Katılımcıların Unvanı	Katılımcılar	Cinsiyet	Mesleki Tecrübe(yıl)
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	U1	Erkek	36
	U2	Erkek	27
	U3	Erkek	22
	U4	Kadın	25
	U5	Kadın	21
	U6	Kadın	19
GÖRÜŞME SORULARI			
1	Eğitim ve Meslek bağlamında biraz kendinizden bahseder misiniz?		
2	Dijitalleşme sürecinin muhasebe işlemlerinizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Hangi işlemlerde en büyük değişiklikleri gördünüz?		
3	Kağıt tabanlı muhasebe işlemlerinden dijitalleşmeye geçişin maliyeti ve zamanı konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu geçiş, sürecinde karşılaştığınız zorlukları açıklar mısınız?		
4	Muhasebecilerin yeteneklerinin dijitalleşme sürecinde nasıl değiştiğini düşünüyorsunuz? Hangi yeni beceriler gerekiyor? Niçin bu becerilere ihtiyaç duyulacağını açıklar mısınız?		
5	Dijitalleşmenin, muhasebecilerin iş yükünü nasıl etkilediği yönündeki düşünceleriniz nelerdir? Daha fazla otomasyonla, muhasebecilerin ne tür görevleri daha iyi yapabileceğini düşünüyorsunuz? Nedenleri ile açıklar mısınız?		
6	Teknoloji kullanılarak elde edilen finansal verilerin gerçekliği ve doğruluğu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Gerekçeleri ile açıklar mısınız?		
7	Dijitalleşme muhasebe verilerinin güvenliği ve gizliliğini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Siber sızıntılara karşı gerekli önlemleri nasıl alıyorsunuz?		

8	Gelecekte muhasebe ve dijitalleşme arasındaki ilişkiyi nasıl görüyorsunuz? Muhasebe profesyonellerinin dijitalleşmeye uyum sağlamak için neler yapması gerektiğini gerekçeleri ile açıklayınız.
---	---

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Muhasebe Kavramı

Ekonomi alanında günümüzde yaşanan değişiklikler, işletmelerin finansal tablolarla ilgili bilgi edinme taleplerini arttırmıştır. Muhasebenin sağladığı bilgiler, işletmelerin gelecekteki durumlarına dair karar almalarına yardımcı olmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında muhasebe mesleği, işletmeler ve işletmelerin veri vermekle sorumlu oldukları kişi ve kurumlar açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Sistematiik bir ekonomik imgeye sahip olmak isteyen işletmelerin işletmeleri için uyguladıkları hesap teknikleri oldukça önem taşımaktadır. Kişilerin kullandığı hesap teknikleri, gereksinimleri karşılamak adına mal ve hizmet üreten işletmelerin uyguladıkları hesap tekniklerine göre daha sade ve tekdüzedir. Muhasebenin konusunu işletmenin bir parçası olan ve kazanç sağlama amacıyla kurulan işletmelere ilişkin değer hareketleri izlemek, ölçmek ve yorumlamak maksatlı kullanılan teknikler oluşturmaktadır. Bu bağlamda muhasebe tanımları şu şekildedir:

“Muhasebe, işletmelerde gerçekleşen ve maddi değeri olan bilgileri derleyen, kaydeden, sınıflandıran, elde ettiği raporlar aracılığıyla özetleyip yorumlayarak kurum içi ve dışındaki bilgi kullanıcılarına bilgi sunan uygulama sistemidir” (Ergin, 2010, s. 18).

“Muhasebe, mali nitelikteki işlemleri ve olayları kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, rapor eden ve elde edilen sonuçları yorumlayarak bu bilgileri kişi ve/veya kuruluşlara ileten bir bilgi sistemidir” (Tekbaş, 2018, s. 3).

Muhasebe, bir işletmenin ekonomik faaliyetlerini kaydeden, raporlayan ve yorumlayan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde gerçekleşen ekonomik olayları, genellikle para birimi üzerinden ifade eder. Muhasebe, bu finansal bilgileri kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek ve raporlamak suretiyle işletme içindeki yöneticilere ve ortaklara, aynı zamanda dış paydaşlar olan kredi kuruluşları, devlet, satıcılar, alıcılar ve genel kamuoyuna anlamlı ve düzenli mali bilgiler sağlar. Bu bilgiler, işletmenin mali durumu hakkında bir anlayış oluşturarak, karar alma süreçlerine rehberlik eder (Özulucan, 2013, s. 5).

Yukarıdaki muhasebe tanımlarından yola çıkacak olursak, muhasebe sisteminin yerine getirdiği iki temel işlevden bahsedilebilir. Birinci işlev; mali nitelikli konuları sınıflandırmak, kaydetmek ve ilgili taraflara rapor sunmaktır. İkinci işlev ise; işletmelerin geleceğinde rehber niteliğinde olan muhasebe bilgilerinin yorumlamasını yapmak ve işletmelerin finansal

durumunu analiz etmektir. Günümüzde, muhasebe bilgilerinin doğru bir şekilde yorumlanması ve alınacak kararlarda belirleyici bir faktör olması, muhasebe biliminin önemini ve prestijini artırmaktadır (Çaldağ ve Ayanoglu, 2008, ss. 3-4).

2.2. Dijitalleşme Kavramı

Dijitalleşme, teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesiyle birlikte iş dünyası, toplum ve kültür üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Bu süreç, geleneksel iş modellerini dijital teknolojilere dayalı olarak dönüştürmeyi, süreçleri otomatize etmeyi ve bilgiye dayalı karar alma süreçlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. İşletmeler, dijitalleşme sayesinde verimliliklerini artırabilir, maliyetleri düşürebilir ve müşterilere daha hızlı ve özelleştirilmiş hizmetler sunabilir. Aynı zamanda, dijitalleşme toplumun genelinde bilgiye daha hızlı erişimi, iş birliğini ve iletişimi kolaylaştırarak bilgi çağına geçişin temelini oluşturur. Dijitalleşme, endüstri 4.0 ile birlikte üretim süreçlerini daha esnek ve akıllı hale getirirken, yapay zeka, bulut bilişim, nesnelerin interneti ve büyük veri gibi teknolojileri içerir (Barutçu, 2024, s.1). Bu sayede, insanlar, cihazlar ve süreçler arasında entegrasyon sağlanır ve bilgi akışı daha hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleşir. Dijitalleşme, iş dünyasını, toplumu ve kültürü daha bağlantılı, esnek ve rekabetçi bir şekilde şekillendirmekte ve gelecekteki dönüşümleri hızlandırmaktadır.

Son dönemde sıklıkla karşılaşılan dijitalleşme ve dijital dönüşüm kavramları teknolojik gelişmelerin bir parçasıdır. Elektronik araçlarla verilerin sayısallaştırılması olarak da tabir edilen dijitalleşme, daha kaliteli bilgiye daha az işgücü ile ulaşmaktır (Adiloğlu, 2018, s. 52).

Sistematik bir dönüşüm sürecinde olan dünya, dönüşen ve değişen bilgi teknolojileri ile form yapısının istenilen şekle uyumlanmasına ve tüm bilgilerin sisteme aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Dijital dönüşüm, mevcut yapıların şekil değiştirmesiyle birlikte verimliliğin artmasını, güvenilirlik düzeyinin yükselmesini ve ortak çalışma kültürünün yaygınlaşmasını sağlar. Bu sürecin avantajları arasında azalan maliyetler de dikkate alınmalıdır (Eğilmez, 2019).

2.3. Dijitalleşme ve Muhasebe

Muhasebede dijitalleşme, geleneksel muhasebeyi teknolojiyle harmanlayarak, işletmelerin finansal yönetimini etkili, hızlı ve verimli bir şekilde yönetmelerine olanak tanıyan bir dönüşümü ifade eder (Efe, 2023, s.3). Dijitalleşme, kağıt tabanlı muhasebe işlemlerini dijital platformlara taşıyarak manuel süreçleri azaltır ve otomasyonu artırır. Dijital muhasebe uygulamaları, fatura işlemleri, gider yönetimi, mali raporlama ve vergi uyumluluğu gibi muhasebe fonksiyonlarını optimize eder. Bulut tabanlı muhasebe yazılımları, işletmelerin

finansal verilere her yerden ve her an erişmelerini sağlar, bu da karar alma süreçlerini hızlandırır. Dijitalleşme aynı zamanda veri analitiği ve yapay zeka gibi gelişmiş teknolojilerin muhasebe süreçlerine entegrasyonunu da beraberinde getirir. Büyük veri analizi, işletmelerin finansal verileri daha derinlemesine anlamalarına ve geleceğe yönelik stratejik kararlar almalarına yardımcı olur. Otomatik raporlama sistemleri, işletmelerin finansal durumlarını anlık olarak takip etmelerine ve gerektiğinde hızla müdahale etmelerine olanak tanır. Ayrıca, dijital muhasebe çözümleri, iş süreçlerindeki hataları azaltarak doğruluk oranlarını ve finansal verilerin güvenilirliğini artırır. Muhasebede dijitalleşme, işletmelerin rekabet avantajı elde etmelerine, kaynakları daha etkili kullanmalarına ve finansal süreçlerini daha şeffaf hale getirmelerine yardımcı olur. Bu sayede, işletmeler, değişen pazar koşullarına hızla uyum sağlayabilir ve daha hızlı, verimli ve ölçülebilir bir muhasebe yönetimi gerçekleştirebilirler.

Geçmişten günümüze muhasebe kavramının tarihsel süreci şu şekildedir (Güvemli ve Çapuk, 2013, s. 137):

- Muhasebenin tarihsel gelişimi, insanlık tarihine uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, ticaretin başlamasıyla birlikte mal ve hizmet değişimini kaydetme ihtiyacı hissetmişlerdir. Antik medeniyetlerde ilk ticari faaliyetlerin izlerini görmek mümkündür. Mezopotamya, Mısır, Hint ve Çin gibi eski uygarlıklar, ticaretin karmaşıklığına uygun olarak basit muhasebe yöntemleri geliştirmişlerdir.
- Orta Çağ'la birlikte, Avrupa'da artan ticaret ve şehirleşme ile birlikte muhasebe daha da önem kazanmıştır. İlk ticaret şirketleri, ortaklık yapıları ve kredi anlaşmaları ortaya çıktıkça, muhasebenin işlevi ve karmaşıklığı artmıştır.
- Türk muhasebe tarihinde ise Osmanlı İmparatorluğu zamanında kaydedildiği düşünülen muhasebe kayıtlarına ulaşılmaktadır. Tüccarların ticari hayatta yaptıkları ticari işlemleri, günlük defter kayıtlarına Merdiban (Merdiven) isimli bir teknikle aktarılmaktaydı.
- Sanayi Devrimi ile birlikte, işletmelerin boyutu ve karmaşıklığı arttıkça muhasebe sistemleri de evrim geçirmiştir. 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da gelişim gösteren muhasebe kavramı, 19. yüzyılda İngiltere ve ABD'de sanayi ve ticaretin büyümesi ve şirketleşmenin artması ile muhasebenin standartlaştırılması, profesyonelleşmesi için çeşitli çabalarla gelişim göstermiştir. 20. yüzyılın ortalarında ise muhasebe bilgisayar teknolojisinin etkisiyle dijitalleşmiş ve otomatize edilmiştir.

- Günümüzde muhasebe, uluslararası muhasebe standartları ve teknolojik yeniliklerle sürekli olarak evrilmekte, işletmelerin karmaşık finansal yapılarına uyum sağlamaktadır. Muhasebenin tarihsel gelişimi, ticaretin ve ekonominin evrimiyle paralel olarak şekillenmiş, günümüzde ise işletmelerin sürdürülebilirliği, yönetimi ve uluslararası finansal raporlama standartlarına uyumu gibi önemli konulara odaklanmıştır.

Teknolojideki ilerlemeler ve bunun bir sonucu olarak dijitalleşme, günümüzü bilgi çağı olarak tanımlamanın temel itici faktörlerinden biridir. Dijitalleşme, toplumsal hayatın yanı sıra mesleki alanlarda da çeşitli etkiler yaratmış ve meslek uygulamalarını daha etkili hale getirmiştir. Muhasebe mesleği de bu değişimden etkilenerek, çağın gereksinimlerine uyum sağlama ihtiyacı hissetmiştir. Dijital dönüşümün muhasebe mesleğine başarılı bir şekilde entegre olabilmesi için, sadece teknolojik altyapıyı geliştirmek değil, aynı zamanda muhasebe meslek mensuplarının dijital beceri gelişimlerini destekleyecek altyapı çalışmalarının da hayata geçirilmesi gerekmektedir (Pusmaz ve Özulucan, 2021, s.1432).

Günümüzde teknoloji; dijitalleşme, anlık veriye ulaşım, doğru bilgi gibi birçok avantajı sağlayıp muhasebe mesleğinde de gelişmeye devam etmektedir. Bu durum, kâğıt aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler üzerine dikkat çekmiştir ve yerine elektronik alternatiflerin düşünülmesi başlanmıştır. Dolayısıyla kaçınılmaz olarak teknolojide yaşanan gelişmelere yönelik Gelir İdaresi Başkanlığı' da ilerlemiş, teknolojik hedefler belirlemiştir. Bu teknolojik ilerlemeler arasında sayılan ve Türkiye'de kullanılan e- uygulamaların sayısı günden güne artmaktadır. Bu uygulamalar; e-beyanname, e-fatura, e-arşiv fatura, e-serbest meslek makbuzu, e- denetim, e-mutabakat, e-defter olarak sayılabilmektedir. (Şalcı, 2021, ss. 30-35).

Dijital muhasebe, günümüzde yazılım teknolojisinden yararlanan hizmet ve kaynakların başında gelmektedir. Dijitalleşme ile muhasebe, her geçen gün yazılım hizmeti sunan firmalardan, bilişim ve teknolojinin sağladığı kolaylıklardan daha fazla fayda sağlamaya başlamıştır. Dijital muhasebe, geleneksel muhasebe sistemlerinin yerini alarak bulut tabanlı bir yapıyla firmaların finansal verilerini daha etkin ve hızlı bir şekilde yönetmelerini sağlamıştır. Ayrıca, muhasebe ve internet, şirketlere genel ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir altyapı hizmeti sunar (Elitaş ve Özdemir, 2014, s. 103).

Sanal ortamda muhasebe verilerini işleyebilmek adına bazı bulut yazılımlar geliştirilmiştir. LOGO, ORKA, NETSİS, MİKRO, LUCA adı verilen bazı muhasebe yazılımları geliştirilmiş ve geleneksel yöntemle kayıt tutulan dönemden elektronik olarak bilgisayar ortamında kayıt

tutulan döneme geçilmiştir. Günümüzde mevcut şartlar göz önüne alındığında ise teknoloji ve dijitalleşme ile muhasebe arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından bahsedilebilir. Bu iki alan birbirini etkileyerek ve birbirinin gelişimine katkıda bulunarak bir araya gelir (Öz ve Bozdoğan, 2012, s.71).

Teknoloji çağı olarak atfedilen günümüz dünyasında yaşanan hızlı değişim her alanı değiştirdiği gibi muhasebe alanında da değişime neden olmaktadır. Yaşanan bu elektronik dönüşüme (e-dönüşüm) uyum sağlamak için işletmeler hatta kamu kurumları bile kendi yapılarında köklü ve yapısal değişiklikler gerçekleştirmiştir. Değişimi yakalayamayan bazı mesleklerin yok olduğu, bazı meslek gruplarının ise dönüşüm yaşadığı bu süreçte hangi sektörde faaliyet sürdürülüyor olunursa olunsun, bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanılması zorunluluk haline gelmektedir.

Ekonomiye yön veren ve işletmeler açısından önemli noktayı oluşturan muhasebe kavramı yaşanacak bir değişim de etkilenecek meslekler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu nedenle bugün yaşanan bu dijital dönüşüm muhasebe mesleği üzerinde önemli değişiklikler meydana getirmiş ve getirmeye de devam edecektir. Dijitalleşme ve muhasebe kavramlarına bakıldığında muhasebede dijitalleşme süreci dünden bugüne gerçekleşmiş bir süreç değil esasen uzun dönemlere yayılan bir süreci kapsamaktadır. Muhasebe kavramının dijitalleşme sürecinde üç aşamadan geçildiği görülmektedir. Bu aşamalardan ilki manüelden bilgisayarlı muhasebeye geçiş süreci, ikincisi kurumsal kaynak planlama (ERP) sisteminin kullanılması ve yaygınlaşması, üçüncü dönem ise dijitalleşme yani verilerin sanal ortamlarda işlenmesi, depolanması ve ilgili birimlere sanal sistem üzerinden yönlendirilmesi dönemi olarak ifade edilmektedir (Duong ve Fledsberg, 2019, s. 19).

Teknolojik ilerlemeler, üretim süreçlerini etkileyerek çalışma ortamlarını değiştirmiştir. Milenyum sonrasında yapay zeka, büyük veri analizi ve 3D yazıcılar gibi teknolojik gelişmeler, 4. Sanayi Devrimi'nin işaretlerini sunmaktadır. Endüstri 4.0 adı verilen bu dönem, birçok işin sanal ortamlarda etkin bir şekilde gerçekleştirilebildiği bir dönemi ifade etmektedir. Dijitalleşmenin temelinde olan sanallık, bilgisayarlardan telefonlara, saatlere ve gözlüklere kadar geniş bir alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, Endüstri 4.0 teknolojileri ve dijitalleşme, günümüz dünyasındaki birçok sektörü ve mesleği önemli ölçüde dönüştürmektedir (Yankın, 2019).

Muhasebeyi etkileyen teknolojilere kavramsal çerçevede bakmak gerekirse bu kavramların başında yapay zeka ve bulut tabanlı yazılımlar gelmektedir. Endüstri 4.0'ın temel kavramlarından biri olan yapay zeka, belirli görevleri makinaların insanlardan daha iyi yerine

getireceğini düşünmektedir. Yapay zeka bir makine öğrenim sistemidir (Scrop, 2018, s. 2). Kavramsal olarak bulut tabanlı yazılımlar ise online platformlarla her yerden erişim sağlanabilen bilgi sistemini ifade eder. Bulut tabanlı yazılımlar ise hızla yaygınlaşmakta ve şirketlerin iş süreçlerini dönüştürmek için önemli bir araç haline gelmektedir (Henkoğlu ve Külcü, 2013, s. 64).

Dijital dönüşümle birlikte endüstri, ekonomi ve sosyal hayat önemli bir evrim geçirmiştir. Bu değişiklikler muhasebe alanında da belirgin bir etki yaratmıştır. Endüstri 4.0 ile birlikte dijitalleşen muhasebe mesleği neticesinde kayıt sistemi akıllı kayıt sistemi olarak adlandırılmaya başlamıştır (Gönen ve Rasgen, 2019, s. 2906). Geleneksel tekniklerle bilgiye ve eski kayıtlara ulaşmada yaşanan zorluklar, muhasebe alanında yaşanan köklü değişiklikler ve bu değişikliklere uyum sağlanmasıyla ortadan kalkmıştır. Dijitalleşmenin yaygınlaşmadan önceki süreci olarak bilinen geleneksel dönemde tüm işlemler manuel olarak kayıt altına alınmış ve fiziki muhasebe defterlerine aktarılmıştır (Dursun, Ektik ve Tutcu, 2019, s. 266; Tutar, 2019, ss. 328-329). Şimdi ise gerekli bilgilere ve kayıtlara hızla erişim mümkün olmakta, ayrıca oluşturulan ortak dillerle verilerin kontrol edilmesi ve diğer verilerle kolay karşılaştırılabilme yeteneği artmıştır. Bu durum, dijital değişimin muhasebe alanındaki önemini vurgulamaktadır. Bu değişim, muhasebe alanında faaliyet gösteren kişileri etkilemiş ve klasik defter tutma anlayışından çıkarak yenilikçi bir dönüşümle modern muhasebe anlayışını ortaya çıkarmıştır (Arslan ve Karkacıer, 2019, s. 430). Bu modern muhasebe anlayışında, mesleğin hem pratik hem teori kısmı önemli ölçüde evrim geçirmiştir. Önceden fiziksel olarak gerçekleştirilen muhasebe süreçleri, sınıflandırma, kaydetme ve raporlama yapay zeka tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Otomatik öğrenme ve derin sinir ağları gibi çeşitli yaklaşımları benimseyen yapay zekâ, işlemleri yürüterek büyük verilerin hızlı bir şekilde işlenmesini ve analiz edilmesini sağlamıştır.

Makineleşme ve ardından seri üretim, Türkiye'de dijitalleşmeyi birçok alanda kademeli olarak başlatmıştır. Bu başlangıçlardan biri de e-imza kullanımudur. “E-imza, başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri” anlamına gelmektedir. (5070 No’lu Elektronik İmza Kanunu, 2004, s. 8719).

E-dönüşüm kapsamında uygulamaya koyulan bazı belgeler ise şunlardır (“GİB”, 2018);

- E-fatura
- E-defter

- E-tebligat
- E-yoklama
- E-kayıt ve benzeridir.

Dijitalleşme, muhasebe mesleği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve nitelikli meslek mensuplarının artışı teşvik etmektedir. Geleneksel muhasebe yöntemleri artık yerini dijital muhasebe uygulamalarına bırakmakta ve bu da muhasebe meslek mensuplarının beceri setlerinde değişikliklere neden olmaktadır. Nitelikli muhasebe meslek mensupları, teknolojik gelişmeleri takip ederek işlerini daha verimli bir şekilde yapabilirler. Dolayısıyla, dijitalleşme muhasebe mesleğinde nitelikli meslek mensuplarının artışına katkıda bulunur ve muhasebe alanında daha fazla fırsat yaratır. Geleneksel muhasebe eğitimleri meslek mensuplarını mesleğe hazırlarken genellikle temel muhasebe prensiplerini ve uygulamalarını öğretmeye odaklanmaktadır. Ancak, dijitalleşme ile birlikte, muhasebe eğitimi artık bilgi teknolojilerinin kullanımını ve dijital araçların nasıl entegre edileceğini de kapsamaktadır. Meslek mensupları, veri analitiği, yapay zeka, bulut tabanlı muhasebe yazılımları ve diğer dijital araçları kullanarak pratik deneyim kazanma fırsatına sahiptirler. Ayrıca, muhasebe eğitimi dijitalleşme sayesinde daha interaktif hale gelmektedir. Dijitalleşme, mevcut muhasebe mevzuatının dönüşümünde de önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel muhasebe uygulamaları, kağıt tabanlı belgeler ve manuel işlemler üzerine kurulmuşken, dijitalleşme ile birlikte bu süreçler büyük ölçüde otomatikleşmekte ve dijital ortama taşınmaktadır. Mevcut muhasebe mevzuatının dijitalleşme ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Yeni teknolojilerin ve dijital araçların kullanımını düzenleyen yasal düzenlemeler yapılarak, muhasebe süreçlerinin dijital ortama geçişi desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Dijital ortamlarda tutulan belgeler, muhasebe mevzuatının daha şeffaf, güvenilir ve etkin bir şekilde uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme ile birlikte muhasebe denetimi ve vergi denetimi gibi alanlarda da önemli değişiklikler ve iyileştirmeler yapılmaktadır, bu da muhasebe mevzuatının dönüşüm sürecini tamamlamaktadır. Büyük veri analitiği ve yapay zeka gibi teknolojilerin kullanımıyla, denetçiler muhasebe verilerini daha derinlemesine analiz edebilmekte ve potansiyel hata veya hileleri daha kolay tespit edebilmektedir. Tüm bu gelişmeler, muhasebedeki denetim süreçlerinin daha şeffaf, güvenilir ve etkin bir şekilde yürütülmesine olanak tanımaktadır. Konuyla ilgili olarak Şekil 1’de dijitalleşmeyle birlikte muhasebe mesleğinde öngörülen değişim ve dönüşümlere yer verilmiştir.

Şekil 1. Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe mesleğinde öngörülen değişim ve dönüşümler

Kaynak: (Tekbaş, 2018)

2.4. Dijitalleşmenin Muhasebenin Fonksiyonlarına Etkileri

Muhasebe işletme faaliyetlerini planlamaya, yürütmeye, denetlemeye yardımcı olur ve yöneticilerin doğru kararlar almasını sağlar. İşletmenin dili olarak kabul edilen muhasebenin temel olarak dört fonksiyonu vardır. Bunlar: kaydetme, sınıflandırma, özetleme, analiz ve yorumlamadır (Tekbaş, 2018, s. 3-4).

Tokay, Deran ve Aktaş'a (2005) göre muhasebenin temel işlevi, kurumların ihtiyaç duydukları bilgi ve verileri üretmektir. Muhasebe, bir işletmedeki finansal olayları hesaplama, bu olayları defterlere geçirme ve bu süreçte çeşitli kurallar belirleme sürecini içerir. Bu kurallar sayesinde finansal olayların sonuçlarını analiz ederek bireylerin ve şirketlerin görmesini sağlar. Muhasebe, çeşitli işletmelerdeki finansal varlık ve kaynaklardaki değişiklikleri kayda geçirme, tasnif etme, özetleme, analiz etme ve sentezleme bilimidir. Muhasebe aynı zamanda finansal konuların belirli kriterlere göre defterlere işlenmesi ve izlenmesi olarak da tanımlanabilir. Sınıflandırma, kaydedilen bilgilerin aynı özelliklere sahip olanların ayrı kümeler halinde kategorize edilmesini içerir. Özetleme ise belirli bir döneme ait olarak kaydedilen ve sınıflara ayrılan bilgilerin raporlandırılması, ardından ilgili kişilere sunulması sürecidir. Bu üç temel işlev (kaydetme, sınıflandırma, raporlama) genellikle “defter tutma” olarak adlandırılır. Ancak

muhasebe, sadece bu işlevleri gerçekleştirmekle kalmaz, aynı zamanda muhasebe bilgilerini çeşitli paydaşlar tarafından kullanılabilir kılar.

Dijitalleşen bilgi sistem altyapısı, muhasebe kayıtlarını geleneksel yapıdan uzaklaştırarak elektronik ortamlarda kaydediyor. Bu sistemler, zamandan önemli ölçüde verimlilik sağlamayı ve hata oranını en aza indirmeyi hedefleyerek muhasebe mesleğine hız kazandırmaktadır. Bu yeni sistemler, sürecin geleneksel muhasebe yapısından farklı bir şekilde işlemesine olanak tanımaktadır (Uçma Uysal ve Aldemir, 2018, s. 515).

2.5. Dijitalleşme ile Muhasebede E- Uygulamalar

Günümüz bilişim ve enformasyon teknolojilerindeki gelişmeler ve bu gelişmelerin sağladığı verimlilik ve maliyet avantajları mükelleflerin iş ve işlemlerine ait süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı için de bu doğrultuda, özellikle yüksek sayıda yasal belge ve kayıt ile ilgili süreçleri kâğıt ortamında yürütme zorunluluğu olan mükelleflere yönelik teknolojik gelişmelerin paralelinde yeni usul ve esaslar belirleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır (397 Sıra Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği).

Muhasebede yaşanan dijital dönüşüm; muhasebenin birçok sürecinde köklü değişikliklere sebep olmuştur. Klasik muhasebe anlayışı yerini modern kayıtlara bırakmış, hemen hemen tüm belgeler elektronik olarak düzenlenip, saklanmaya başlanmıştır. Veri güvenliğini sağlamak adına kullanıma sunulan e-imza sayesinde işlemlerin takibi kolaylaşmıştır. Raporlamaların teknoloji sayesinde kolaylıkla hazırlanabilmesi süreci oldukça hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler meslek mensuplarının bu değişikliklere uyum sağlama zorunluluğunu artırmıştır. (Güney ve Özyiğit, 2015, s. 290; Erdem ve Gülten, 2021, s. 7)

Bu zorunluluk gereğince Türkiye’de elektronik dönüşüm sürecine ilişkin yetkili konumda bulunan Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, birçok etken ile birlikte muhasebenin temel fonksiyonlarından ilki olan belgelendirme kavramının da önemi gereği e-belge uygulamalarına geçiş sağlamıştır. E-belge olarak mükellefler tarafından kullanılan temel belge, ticari işlemlerin en önemli unsurlarından biri olan faturanın elektronik ortamda düzenlenmiş hali olan e-fatura’dır. E-fatura uygulamasının temeli ve başlangıç noktası ilk olarak pilot uygulama şeklinde yürürlüğe konulan Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EFKS)’dir. EFKS kapsamındaki faturalar artık e-arşiv faturası şeklinde düzenlenmektedir. Fatura ile birlikte 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 230. maddesi kapsamında malın alıcıya taşınması sırasında düzenlenmesi gereken sevk irsaliyesi de GİB tarafından e-fatura paketi ve kılavuzları içerisine eklenmiş ve mükelleflerce kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca e-fatura ve e-irsaliye

dışında zamanla e-serbest meslek makbuzu, e-müstahsil makbuzu, e-bilet vb. gibi belgeler de mükelleflerin kullanmaları bakımından yürürlüğe konulmuştur (Tektüfekçi, 2016, s. 79).

Tablo 2.1. E-dönüşümün geleceği

DÜN	BUGÜN	YARIN
Fatura	E-Fatura	Önceden Hazırlanmış
Defter	E-Arşiv fatura	Beyanname
Beyanlar Manuel	E-Defter	
	E-Denetim	
	E-Kayıt Saklama	
	E-Muhafaza ve İbraz	
	E-Yoklama	
	E-Tebliğat	

Kaynak: (Arıkan, 2015:6)

2.5.1. E-Fatura

Fatura, Vergi Usul Kanunu'na göre en az iki veya üç kâğıt nüsha olarak hazırlanıp ilk nüshasının müşteriye teslim edildiği, ikinci nüshasının ise yine kâğıt formunda aynı Kanun hükümlerine göre mükellefler tarafından muhafaza edilmesi gereken bir belge olarak tanımlanır. (Erdem, 2014, s. 42). E-fatura ise yeni bir belge değildir. Kâğıt olarak düzenlenen fatura ile aynı hukuki özelliklere sahiptir lakin e-fatura online düzenlenen bir belgedir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 229. maddesinde fatura, satışı gerçekleştirilen ticari bir emtia veyahut ifa edilen bir hizmet ya da yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı tutarı göstermek üzere emtiayı satan, hizmeti gerçekleştiren veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen belge olarak tanımlanmıştır. Mezkur Kanun'a göre belirli şekil şartlarına sahip olan fatura, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenler ile defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerin; kazançları basit usulde tespit olunan tüccarlara, serbest meslek erbabına, birinci ve ikinci sınıf tüccarlara, defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere ve vergiden muaf esnafa sattıkları emtia veya yaptıkları işler için vermek ve bunların da istemek ve almak zorunda oldukları ticari vesikadır (3393 Sıra No'lu G.V.K Genel Tebliği, 2003). Ayrıca faaliyetleri itibariyle fatura düzenleme mecburiyeti bulunan yukarıda sayılan mükelleflerin birinci ve ikinci sınıf tüccar, serbest meslek erbabı, kazancı basit usulde tespit

olunan tüccar, defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçi ve vergiden muaf esnaf dışında kalanlara, KDV hariç mal veya hizmet satış bedellerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun tebliğleri ile her yıl belirlenen tutarları aşması ya da bu tutarı aşmasa bile alıcının istemesi halinde fatura düzenlemeleri zorunludur.

Bilişim ve enformasyon teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı 5766 Sayılı Kanun'un 17. maddesi ile değişen 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 242. maddesinin 2 numaralı fıkrası ile, e- defter, kayıt ve belgelerin oluşturulması, belgelerin elektronik ortamda tutulması, kaydedilmesi, muhafazası ve ibrazı ile defter ve düzenlenmelere ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır. Maliye Bakanlığının gözetim ve denetimine tabi tutulan e-defter ve e-belgelerde yer alması gereken bilgiler açıkça belirtilmiştir. Buna ek olarak, şirket bilgilerinin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir şirkete aktarılması zorunluluğunu belirleyecek olan yönetmelik Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak ve bilgi aktarımında uygulanacak format ve standartlar ile ilgili usul ve esasları belirleme yetkisi, Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Aynı zamanda, bu Kanun kapsamındaki işlemlerde e-imza kullanımına ilişkin usul ve esasları düzenleme ve denetleme yetkisi de yine Hazine ve Maliye Bakanlığı'na aittir (Gülten, 2018).

E-fatura, birçok tanıma sahip olmakla birlikte temel olarak kâğıt ortamında düzenlenen faturaların elektronik sistemler üzerinden oluşturulmasını sağlayan bir konsepttir. E-fatura, “veri format ve standardı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen, VUK gereği bir faturada yer alması gereken bilgilerin içerisinde yer aldığı, satıcı ve alıcı arasındaki iletişimin merkezi bir platform (GİB) üzerinden gerçekleştirildiği elektronik bir belgedir” şeklinde açıklanmaktadır (397 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği, 2010).

Başka bir tanıma göre ise; Vergi Usul Kanunu kapsamında düzenleme zorunluluğu bulunan faturaların dijital ortamda düzenlenmesine ve arşivlenmesine imkan tanıyan bir sistemdir. Faturalama süreçlerinin tamamı (fatura oluşturma, gönderme, muhafaza etme ve ibraz etme) online olarak ve kâğıt kullanmadan gerçekleşir. Belirli koşulları taşıyan mükellefler, e-fatura portalı (e-fatura.gov.tr) üzerinden veya geliştirilen bir yazılımı satın alıp sistemlerine entegre ederek bu sistemden faydalanabilirler (Cenikli ve Şahin, 2013, s. 48).

Elektronik olarak düzenlenen ve elektronik ortamdan gönderilen faturaların geçerli olabilmesi için EFKS kapsamında elektronik olarak fatura gönderme izni alan mükelleflerin alıcılarına iletmek üzere hazırladıkları dosyaların; PDF formatında hazırlanmış olması ve 5070 sayılı E-imza Kanunu hükümlerine göre nitelikli elektronik imza ile imzalanmış olması gerekmektedir. PDF formatında hazırlanmayan veya “güvenli e-imza” ile imzalanmayan herhangi bir

dokümanın vergi mevzuatımız karşısında geçerliliği bulunmamaktadır (Öz ve Bozdoğan, 2012, s. 83).

E-fatura uygulamalarının çeşitli ülkelerde hayata geçirilmesinde farklı nedenler ve farklı zamanlar karşımıza çıkmaktadır. Örneğin kayıt dışı ekonominin önüne geçmek ve vergi kaçağını engellemek adına e-uygulamalara geçen Latin Amerika ile Asya ve Pasifik ülkelerinde bu uygulamaların nihai amacı bahsi geçen konular iken Çin’de KDV kanunlarına uyumun kolaylaştırılması, AB üyesi ülkelerde ise ticari hayatta KOBİ’lerin güçlendirilmesi, işletmelerde verimlilik ve etkinliğin sağlanması ve nihai alıcı ile hızlı etkileşim kurulması amacıyla bu uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu uygulamanın ABD ülkelerinde ancak 2000’li yılların ortalarında başladığı ve başarı oranının %90’lara kadar ulaştığı bilinmektedir. Türkiye, bu alandaki gelişmelere gerçekten çok geç ayak uydurmuş ve söz konusu uygulamayı ancak Eylül 2013’te başlatabilmiştir. Türkiye, 2013 yılından sonra hızla gelişen bir e-fatura altyapısı oluşturma çabasıyla harekete geçmiştir. Ülkemiz, ticaret kanununa uygun e-fatura modellerini oluşturarak bu alanda hizmete hazır duruma getirmiştir. Bu çerçevede, tüm belgelerini e-fatura ile düzenlemek isteyen kuruluşlara elektronik mali mühür sertifikası sağlamak amacıyla TÜBİTAK ile yapılan çalışmalarda ve faturanın dolaşımını sağlayacak ağın kurulum çalışmaları tamamlanmıştır (Gerçek ve diğ., 2013, s. 90).

Ülkemizde teknolojik uygulamalarının hayata geçirilmesindeki nihai amaç ise, birçok ülkede olduğu gibi vergi kaçakçılığının önlenmesi ve ticari işlem akışının bir bütün olarak kayıt altına alınmasıdır (Öz ve Bozdoğan, 2012, s. 83);

2.5.2. E-Arşiv Fatura

Alış ve satış işlemlerine karşılık ticari nitelikli işletmeler bu işlemlere ispat niteliğinde olan faturayı düzenlemekle yükümlüdürler. Bazı sektörlerde hem mal hem de hizmet alımı ile satışı, nicelik olarak yüksek miktarlarda gerçekleşebilir. Bu durum, alım ve satım fatura sayısını oldukça artırabilir. Binlerce faturanın işletmeler tarafından yasal süreler içerisinde saklanması ve gerektiğinde ibraz edilmesinde birtakım zorluklar yaşanabilmektedir. Bu noktada online sistemler üzerinden düzenlenen e-belgeler işletmelere büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

E-arşiv fatura, Gelir İdaresi aracılığıyla yetkilendirilmiş kurumların, e-fatura hazırlama yetkisi olmayan veya vergi mükellefi olmayan kişilere yönelik dijital ortamda hazırlanarak, muhatap tarafından istenildiğinde kâğıt veya elektronik olarak gönderilebilen bir fatura türüdür.

E-arşiv bir başka tanımla, belgelerin saklanmasına imkan tanıyan arşivlemenin elektronik olarak yapılması anlamına da gelmektedir. Bu arşiv uygulamasının ana hedefi, online

platformlarda oluşturulan belgelerin yine elektronik ortamda saklanabilmesine zemin hazırlamaktır. Elektronik ortamda saklanan verilerin üzerinden çok zaman geçse de ibrazı istendiği takdirde sistem üzerinden çok kısa sürede bulunabilir olması bu sistemin en önemli faydaları arasındadır. Nitekim fatura yoğunluğu yüksek olan ve uzun yıllar boyunca ticari faaliyetine devam eden köklü işletmeler düşünüldüğünde ibrazı istenilen bir faturanın bulunması oldukça zaman alıcı olabilmektedir. Elektronik olarak depolanan veriler sayesinde faturalar sistem üzerinde arşivlenebilmekte ve dilediğiniz zaman görüntülenebilmektedir. (Acar ve Öksüz, 2013, s. 85). Bir diğer deyişe göre e-arşiv, muhafazası ve ibrazı elektronik ortamda bulunan elektronik belgelerdir.

E-arşiv uygulamasını kullanmayı tercih eden mükellefler, kendi yazılımı veya Başbakanlıktan (Gelir İdaresi Başkanlığı) izin almış bulut tabanlı bir yazılım üzerinden olmak üzere iki seçenekle kullanabilirler. Alınan izinden sonra mükellefler, ikinci nüsha elektronik belgelerini ve e-arşiv raporlarını kullanmış oldukları sistemlerde saklayabilirler. Kendi sistemleri üzerinde e-arşiv uygulamasını kullananlar, elektronik ortamda oluşturdukları ikinci nüsha faturaları kendi mali mühürleri veya nitelikli elektronik sertifikaları ile onaylayarak saklarlar. Mükellefler tarafından saklanan belgeler, belge muhatabına gönderilen kâğıt nüshalar ile aynı içerikte basılabilecek şekilde saklanmalılardır.

Aslında e-arşiv fatura uygulamasının miladı ilk olarak pilot uygulama kapsamında 2008 yılında uygulamaya konulan EFKS'dir. Türkiye'de temel belge olarak nitelendirilen e-faturaya ilk olarak 01.09.2013 tarihinden itibaren geçilmeye başlanmıştır. Bunun bir getirisi olarak da e-arşiv uygulamasına gereksinim ortaya çıkmıştır (Tektüfekçi, 2016, s. 21).

Tüm bunlar ile birlikte e-arşiv fatura uygulamasına dahil olmayan mükelleflerce 01.01.2020 tarihinden itibaren düzenlenecek faturaların, belirtilen istisnai durumlar haricinde, vergiler dahil toplam tutarının 30 Bin TL'yi (vergi mükelleflerine düzenlenenler açısından vergiler dahil toplam tutarı 5 Bin TL'yi) aşması halinde, Gelir İdaresi Başkanlığınca sunulan e-belge düzenleme portalı üzerinden ya da Başkanlığın e-belge düzenleme portalına gerekli entegrasyonları sağlayarak Başkanlıktan izin alan özel entegratör kuruluşların sistemleri aracılığıyla e-arşiv fatura olarak düzenlenmesi zorunlu kılınmıştır. 22.01.2022 tarihinde yayımlanan 535 sıra numaralı Tebliğ ile ise e-arşiv fatura uygulamasına dahil olmayan mükelleflerce düzenlenecek faturaların, vergiler dahil toplam tutarının 5 Bin TL'yi (vergi mükelleflerine düzenlenenler açısından Kanun'un 232. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, işlemin gerçekleştiği yıla ait, fatura düzenleme zorunluluğuna ilişkin tutarı) aşması halinde Başkanlıkça sunulan e-belge düzenleme portalı üzerinden ya da Başkanlığın e-belge düzenleme

portalına gerekli entegrasyonları sağlayarak Başkanlıktan izin alan özel entegratör kuruluşların sistemleri aracılığıyla e-arşiv fatura olarak düzenlenmesi zorunludur. Söz konusu faturaların 509 sıra numaralı Tebliğ’de belirtilen istisnai durumlar haricinde e-arşiv fatura yerine matbu (kâğıt) fatura olarak düzenlenmesi veya alınması halinde, faturayı düzenleyen ile nihai tüketici dışındaki vergi mükellefiyeti bulunan alıcı hakkında düzenlenen veya alınan her bir kâğıt fatura için ayrı ayrı olmak üzere Vergi Usul Kanunu’nun 353. maddesinde öngörülen cezai hüküm uygulanır.

509 sıra numaralı Tebliğ kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığından e-arşiv fatura uygulamasına dahil olma izni alan mükellefler e-fatura uygulamasına kayıtlı olmayan kullanıcılara (vergi mükellefleri veya vergi mükellefi olmayanlara) düzenleyecekleri faturaları da elektronik ortamda e-arşiv fatura olarak oluşturmak, alıcının talebine göre e-arşiv faturayı kâğıt veya elektronik ortamda iletmek ve düzenleyene ait nüshayı ise elektronik ortamda muhafaza ve ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik ortamda oluşturulan faturanın alıcısına kâğıt olarak gönderilen veya elektronik ortamda iletilen şekli belgenin aslı, düzenleyen tarafından muhafaza edilen elektronik hali ise ikinci nüshası hükmündedir. E-arşiv fatura uygulamasına kayıtlı olan mükelleflerin, mezkur Tebliğin ilgili bölümlerinde belirtilen istisnai durumlar haricinde e-fatura uygulamasına kayıtlı mükelleflere gerçekleştirdikleri mal satışları ile hizmet ifaları karşılığında düzenlemek zorunda oldukları faturaları e-fatura olarak, e-fatura uygulamasına kayıtlı olmayan vergi mükellefleri ile vergi mükellefi olmayanlara gerçekleştirdikleri mal satışları ile hizmet ifaları karşılığında düzenlemek zorunda oldukları faturaları ise e-arşiv fatura olarak düzenlemeleri zorunlu kılınmıştır.

2.5.3. E-Defter

Teknoloji tüm bilgi işlem sistemlerinde köklü değişikliklere neden olduğu için ticari hayatın işleyişini ve kurallarını da değiştirmektedir. Şüphesiz bu değişim yenilikleri ve yeniliklerin beraberinde getirdiği bazı zorlukları içermektedir. Ticari hayattaki bu yenilikler yeni yasal düzenlemelere olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada yapılacak olan yasal düzenlemeler bu yeniliklerin ana hatlarını oluştururken detaylarını da ortaya koymaktadır.

Teknolojik yeniliklerden ve yasaların uygulama esaslarından etkilenmekte olan muhasebe sistemlerinin bir sonucu olan e-defter uygulamasının en birincil amacı, muhasebe işlemlerinin tüm süreçlerinin elektronik ortamda oluşturularak etkinliğin sağlanması ve işlemlere hız kazandırılmasıdır. Yine teknolojik yeniliklerinin muhasebeye aktarılması sonucunda ortaya çıkan e-defter uygulamasıyla birlikte, geleneksel muhasebe anlayışının yerini, modern

muhasebe sistemlerinin almaya başladığı anlaşılmaktadır. E-defterlerin oluşturulmadan önce değil, oluşturulduktan sonra tasdiklenmesi geleneksel defter tasdik süreçlerinden modern süreci ayıran en önemli farklılığıdır. Bu şekilde, Gelir İdaresi Başkanlığı, denetimlerde etkinliği artırmayı ve denetimleri kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Teknoloji alanındaki gelişmelerin muhasebedeki belgelere yansımalarından biri de e-defter uygulamasıdır. Kağıt ortamdaki faturaların elektronik ortama taşınması sebebiyle neredeyse tüm sürecin dijitalleşmesi anlamına gelen e-defter uygulamasında, veriler belli aralıklarla elektronik berat dosyası olarak Gelir İdaresi Başkanlığı Sistemi'ne gönderilmelidir.

Başka bir tanıma göre “şekil hükümlerinden bağımsız olarak Vergi Usul Kanununa ve/veya Türk Ticaret Kanunu'na göre tutulması zorunlu olan defterlerde yer alması gereken bilgileri kapsayan elektronik kayıtlar bütünüdür” (1 Sıra No.lu Elektronik Defter Genel Tebliği). Bu durumdan anlaşılabileceği üzere, e-defter uygulaması, kağıt ortamında hazırlanan zorunlu defterlerle aynı tüm şekil şartlarını içermekte, ancak temel farkı muhasebe kayıtlarının tamamen elektronik ortamda oluşturulması ve belirli dönemlerde sisteme berat yüklenmesidir.

E-defter sistemi, uygulamada bir dizi yenilik getirmiştir. Bu sistem, muhasebe işlemlerinde teknolojiyi temel alarak teknoloji odaklı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu bağlamda, sistemin öne çıkan özelliklerinden biri, tüm işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesidir. E-fatura oluşturulduğu anda, tam otomatize edilmiş sistemlerde e-deftere gerekli muhasebe kayıtları anında yapılmakta ve ilgili cari işlemler hemen gerçekleştirilmektedir. Bu sistem sayesinde, genellikle yılsonlarına bırakılan ödeme-tahsilat işlemlerine ait muhasebe kayıtları günlük olarak kaydedilebilmektedir. Bu süreç, ön muhasebe ve genel muhasebe kavramlarını eş zamanlı olarak yönetme olanağı sağlamaktadır. Ayrıca, bu sistem, satın alınan ve stoka giren ürünlerle yapılan satış neticesinde stoktan çıkan ürünlerin kontrolünü kolaylaştırarak stok takibini basitleştirmiştir. Bu durum, bilgi teknolojilerinin muhasebe işlemlerindeki rolünün ve öneminin her geçen gün arttığını göstermektedir. (Şençiçek, 2013, s. 88).

Son olarak Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde elektronik ortamda tutulan yevmiye defteri ve defter-i kebirin, Gelir İdaresi Başkanlığının sistemine belirli dönemlerde yüklenerek kaydedilmesini sağlayan e-defter projesi, gelir idaresi ve mükellefler için kullanım kolaylığı sağlamıştır. Portal üzerinden mükelleflere hizmet sunan gelir idaresi, uygulamanın kullanım alanını genişletmek adına her geçen gün farklı adımlar atarak çalışmalarını sürdürmektedir. (Cenikli ve Şahin, 2013, s. 48).

2.5.4. E-Beyanname

Elektronik beyanname, vergi mükelleflerinin gelir vergisi, kurumlar vergisi ve KDV gibi çeşitli vergi beyannamelerini elektronik ortamda hazırlayıp elektronik olarak sunmalarını sağlayan bir kavramı ifade eder. Geleneksel kağıt üzerinde yapılan beyanname işlemlerini dijitalleştirerek, vergi beyannamelerinin online olarak doldurulmasını ve ilgili vergi dairelerine elektronik olarak iletilmesini mümkün kılar. E-beyanname, vergi işlemlerini daha hızlı, güvenilir ve etkili hale getirerek hem vergi mükellefleri hem de vergi idaresi için önemli avantajlar sunar. Bu yöntem, süreçlerin dijitalleşmesi ve vergi idaresinin daha etkin bir şekilde yönetilmesi açısından önemli bir adımdır. Ayrıca, kağıt kullanımının azalması çevresel sürdürülebilirlik açısından da olumlu bir etki yaratır. E-beyanname, vergi yönetimi alanında dijital dönüşümü temsil eder ve vergi bildirim süreçlerini modernize ederek işlemleri daha verimli hale getirir. Kağıt ortamında verilen beyanların dijitalleşme ile elektronik ortama taşınması Türkiye’de ilk olarak 2004 yılında başlamıştır. Zamanla yaygınlaşan uygulama 2005 yılının mart ayında yalnızca bir beyan dışında tüm beyanlar için zorunlu hale gelmiştir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2007, s. 9).

Vergi dairelerinin iş yükünü azaltmak ve mükellefe daha kaliteli hizmet sunma amacını güden e-beyanname uygulaması, beyannameler ve belgelerin internet üzerinden alınmasına imkan sağlamaktadır (Arslan, 2007, s. 45).

Türkiye'deki uygulama temel olarak iki aşamadan oluşur: birincisi, “vergi borcunun miktarını belirten vergi beyannamesinin, vergi idaresine elektronik olarak iletilmesi” ve ikincisi, “tahakkuk eden vergi borcunun vergi idaresine gitmeden elektronik araçlarla ödenmesi” (Öz ve Bozdoğan, 2012, s. 82).

E-beyannameyi ise belli kişi ve kurumlar gönderebilir. Bunlar (Qnb Finansbank, 2023);

- Meslek mensupları,
- Muhasebeye ilişkin işlemleri, meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen mükellefler,
- Beyannamelerini meslek mensubuna imzalatma gerekliliği bulunmayan mükellefler,
- Yeminli Mali Müşavirlerle tam tasdik sözleşmesi imzalayan mükellefler,
- Gayrimenkul sermaye iradı mükellefleri,
- Avukatlar,

- Noterler ve kamu kurumları,
- Kredi kooperatifleri ve birlikleri
- İl özel idareleri ve katma bütçeli idareler
- Kamu iktisadi teşebbüsleri ve iştirakleri
- Döner sermayeli işletmelerdir.

2.5.5. E-Tebliğat

Gerekli resmi bilgilendirmelerin fiziki ortamda değil de elektronik ortamda oluşturulup gönderilmesine elektronik tebligat adı verilir. E-tebligat, tebligatı yapan birimler tarafından düzenlenmektedir. Elektronik bir sistem olması nedeniyle farklı amaçlara yönelik olarak kullanılmakta olan diğer birçok elektronik sistem gibi gereksiz masraf ve zaman kaybının önüne geçilmesini sağlar. Bu nedenle ticari faaliyette bulunan kişiler için son derece büyük bir kolaylık olarak kabul edilmektedir.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde bulunan açıklamalar ve 213 Sayılı Kanun hükümlerinin gerektirdiği belgelerin e-tebligat sistemi aracılığıyla mükelleflerin e-posta adresine tebliğ edilmesi yoluyla e-tebligat gerçekleştirilir. Elektronik ortamda yapılan tebligat fiziki ortamda yapılan tebligat ile eşit şartları doğurmakta olup alıcılara Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi aracılığıyla gönderilir (Yörük, 2023).

Elektronik tebligatın yararlarını maddeler halinde özetlemek gerekirse (GİB, 2023):

- Bilgi güvenliğini ve kişisel verilerin korunmasını sağlar.
- Hizmet kalitesini artırır.
- Belgenin içeriğinin başkaları tarafından değiştirilemeyeceğini garanti eder, güvenilirler.
- Fiziki ortamda haftalarca süren tebligat işlemi, elektronik tebligat sistemi ile saniyeler içinde gerçekleştirilir.
- E-tebligat sisteminde, tebligatın ne zaman yapıldığı, gönderen kurumun ve alıcının kim olduğu, gönderilen tebligatın ve eklerinin ne olduğu gibi bilgiler elektronik ortamda güvenilir bir şekilde saklandığı ve istenildiğinde görüntülenebildiği için herhangi bir ihtilafa yer bırakmaz.
- Fiziki ortamda yapılan tebligatlar ücretli iken E-tebligat ile yapılan tebligatlarda herhangi bir masraf bulunmadığından bütçeye katkı sağlar.

- E-tebligat sistemiyle yapılan tebligatlar, kâğıt, zaman ve enerji tasarrufu sağladığı için doğanın, yeşilin ve insanlığın en büyük dostudur.

3. YÖNTEM

3.1. Çalışma Grubu ve Veri Toplama Teknikleri

Nitel araştırma, genellikle derinlemesine anlayış elde etmek, fenomenleri açıklamak ve karmaşıklıkları anlamak amacıyla kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu tür araştırmalarda, araştırmacılar genellikle küçük örneklemeler üzerinde derinlemesine analiz yaparlar. Araştırmanın başarılı olabilmesi için birçok farklı unsuru içeren bir çalışma grubu oluşturmak önemlidir. Çalışma grubu, araştırmacılar, uzmanlar ve konuyla ilgili paydaşları bir araya getirerek farklı bakış açılarından zengin bir perspektif sağlar. Veri toplama teknikleri ise nitel araştırmada büyük bir öneme sahiptir. Bu teknikler arasında derinlemesine görüşmeler, odak grup görüşmeleri, katılımcı gözlem, içerik analizi ve benzeri yöntemler bulunabilir. Bu teknikler; araştırmacıların, katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Nitel araştırmada, kalitatif veri toplama teknikleri, genellikle karmaşık ve çok boyutlu fenomenleri anlama sürecine önemli bir katkı sağlar (Tekindal ve Arsu, 2020, s. 174).

Amaçlı örneklem yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ile hazırlanan bu çalışma da örneklem, belirlenen araştırma konusu ile alakalı donanıma sahip kişiler, olaylar ve durumlardan oluşturulmaktadır (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Amaçlı örnekleme, örneklem grubunun belirli niteliklere sahip olmasının hedeflendiği rastgele bir örnekleme yöntemidir (Questionpro, 2024). Detaylı araştırma yürütebilmek adına örneklemin bilgi yönünden donanımlı olarak seçilmesini öngörür. Araştırma da örneklem seçiminde Yalova ilinde ikamet etmek, SMMM ruhsatına sahip olmak, 100'ün üzerinde ve çoğunluğunu e-defterlerin oluşturduğu mükellef potansiyeline sahip olmak ölçüt olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında 6 uzman ile 01.12.2023/ 07.12.2023 tarihleri arasında görüşme sağlanmıştır. Katılımcılar etik kurallar dahilinde gizliliğin sağlanabilmesi adına U1-U6 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların onayı dahilinde kayıt altına alınan görüşmeler yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgiler verilmiş, görüşme boyunca sorulara bağlı kalınmış, iyi ve nazik bir dinleyici olmaya önem verilmiştir. Görüşmeler ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış toplam 8 soru yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar neticesinde temalar ve kodlar oluşturulmuştur.

3.2. Araştırma Deseni

Çalışma, farkında olduğumuz ancak derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanan olgubilim (fenomenoloji) desenine göre düzenlenmiştir. Bu desen, yaşanan olgu ile ilgili bilgi edinmek için olguyu deneyimleyen kişilerin görüşlerine başvuran, kavrayamadığımız olguları araştıran bir desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 72).

Olgubilim deseni, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan bir araştırma deseni olarak karşımıza çıkar. Bu desen, araştırmacının belirli bir konuyu anlamak, tanımlamak ve açıklamak amacıyla gerçek dünyadaki olguları incelemesini içerir. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, araştırmacının gerçek dünyadaki bir durumu detaylı bir şekilde anlamak ve bu durumu derinlemesine inceleyerek kapsamlı bir perspektif kazandırmak için tercih ettiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 39). Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmanın önemli veri toplama yöntemlerinden biri olan yüz yüze görüşme tekniği, araştırmacının katılımcılarla birebir etkileşimde bulunarak derinlemesine bilgi elde etmesini sağlar. Bu yöntem, araştırmacının katılımcılarla doğrudan iletişim kurmasını, duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini daha ayrıntılı bir şekilde anlamasını sağlar. Görüşmeler genellikle bir rehber formunda planlanır ancak esnek bir yapıya sahiptir. Böylece katılımcıların ifade etmek istedikleri konulara odaklanılabilir. Yüz yüze görüşmeler, araştırmacının katılımcıların jestlerini, mimiklerini ve diğer görsel ipuçlarını dikkate almasına olanak tanır, bu da iletişimdeki nüansları daha iyi anlamalarını sağlar. Ayrıca, bu teknik araştırmacılara derinlemesine sorular sorarak, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine keşfetmelerine ve anlamalarına olanak tanır. Yüz yüze görüşmeler, araştırmacı ile katılımcı arasında güven ortamı oluşturarak açık ve samimi bir iletişimi teşvik eder, bu da nitel araştırmanın güvenilir ve zengin verilere ulaşmasına katkı sağlar. Yüz yüze görüşme tekniği duygunun net olarak karşı taraftan alınabilmesi için oldukça önemli bir tekniktir (Glesne, 2015). Kişilerin sahip olduğu özellikler bir bütünü oluşturmaktadır. Bütünü ortaya çıkarabilecek tüm tekniklerin kullanılması ise yapılan görüşmenin amacını oluşturmaktadır (Büyüköztürk ve diğ., 2013, s. 151).

3.3. Veri Analizi

Bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan araştırmada, öncelikle, yüz yüze olarak gerçekleştirilen ve katılımcıların izni dahilinde kayıt altına alınan görüşmeler yazılı hale getirilmiştir. Yazılı hale gelen bu görüşmelerden hareketle veriler dikkatlice incelenerek içerik analizi yapılmış, temalar ve temalara bağlı kodlar oluşturulmuştur.

Son olarak görüşme metinlerinden çıkarılan temalar içerdikleri kodlar doğrultusunda yorumlanarak ve yorumların desteklenmesi adına görüşme metinlerinden birebir alıntılara da yer verilerek sonuca ulaşmak hedeflenmiştir.

3.4. Güvenilirlik ve Geçerlik

Nitel araştırmada güvenilirlik ve geçerlilik, araştırmanın bilimsel değerini ve bulgularının sağlamlığını değerlendiren önemli kavramlardır. Güvenilirlik, bir araştırma sürecinin tekrarlanabilirliği ve sonuçların tutarlılığıyla ilgilidir. Araştırma sürecinin başka bir araştırmacı tarafından aynı koşullar altında tekrarlanabilmesi, güvenilirliği artırır. Nitel araştırmada güvenilirlik, araştırmacının öznel yorumlarından kaynaklanan öznel etkileri minimize etmek için dikkatli bir veri toplama ve analiz süreci gerektirir. Geçerlilik ise bir araştırma aracının, ölçtüğü kavramı doğru ve tam olarak yansılayabilme yeteneğiyle ilgilidir. Nitel araştırmada geçerlik, araştırmanın odaklandığı konunun, katılımcıların deneyimleri ve görüşleri üzerinden etkili bir şekilde anlatılmasını ifade eder. Araştırmacının sorularının ve kullanılan metodolojinin, araştırmanın amacına uygun olması ve doğru bir şekilde yorumlanabilmesi önemlidir. Geçerlik, araştırmanın sonuçlarının genellenebilirlik derecesini de etkiler. Bu nedenle, nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerliliği sağlamak için araştırmacılar, katılımcılarla etkileşimde bulunurken özenli ve tutarlı olmalı, veri toplama sürecini sistematik bir şekilde yönetmelidir. Ayrıca, analiz sürecinde kullanılan yöntemlerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmak için belirli bir metodolojiye sadık kalmak önemlidir.

Nitel araştırma yöntemine göre hazırlanmış bu çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

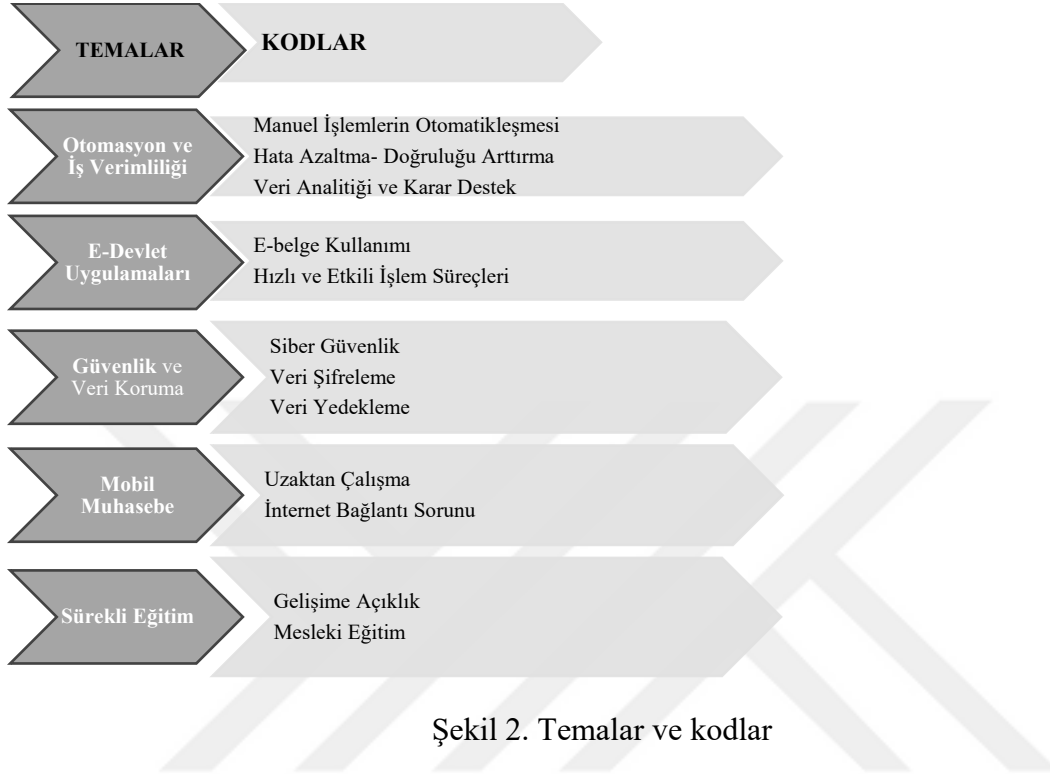
- Araştırma konusu ile ilgili literatür çalışması ve alandaki yazın türlerinde detaylı okumalar yapılmıştır.
- Örneklem büyüklüğü, araştırmanın kapsamına ve amacına bağlı olarak belirlenmiştir.
- Araştırmanın amacına uygun katılımcılar seçilmiştir.
- Veri kaybını önlemek amacıyla görüşmeler katılımcıların onayları alınarak kaydedilmiştir.
- Görüşme soruları alanında uzman bir akademisyene ve sektörde deneyimli bir uzmana gösterilmiş ve yapılan geri dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

- Görüşme sorularının yeterince anlaşılır olup olmadığını test etmek için bir SMMM ile ön görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucu, alanında uzman bir akademisyen ile paylaşılmış ve soruların geçerliliği teyit edilmiştir.
- Araştırmanın güvenirliğini (tutarlılık) artırmak amacıyla, araştırmada birden fazla uzman yer almıştır.

4. BULGULAR

Alınan uzman görüşleri çerçevesinde Şekil 2’de yer alan temalar ve kodlar belirlenmiştir. Aşağıda belirlenen temalar uzmanlarla yapılan görüşmelerden alıntılarla sırasıyla açıklanmıştır.

Şekil 2. Temalar ve kodlar

4.1.Otomasyon ve İş Verimliliği

Otomasyon ve iş verimliliği kategorisi muhasebe işlemlerinin otomasyonla verimli bir şekilde yapılabileceğini ifade etmektedir. Uzman görüşleri dikkate alındığında Şekil 2.1’de görüldüğü üzere “Manuel İşlemlerin Otomatikleşmesi”, “Hata Azaltma- Doğruluğu Arttırma” ve “Veri Analitiği ve Karar Destek” kodlar olarak belirlenmiştir.

- **Manuel İşlemlerin Otomatikleşmesi**

Manuel işlemlerin otomatikleşmesi olarak belirlenen bu kodda katılımcıların ortak görüşü muhasebe meslek mensuplarının daha fazla işi daha hızlı bir şekilde yapabileceği ve verimliliklerini artırabileceği yönündedir. Dijitalleşme, muhasebecilerin manuel olarak fatura oluşturma, alım-satım işlemleri ve genel veri girişi gibi rutin görevleri otomatikleştirmelerine olanak tanımaktadır. Otomasyon, insan hatalarını minimize eder ve veri girişi, hesaplamalar ile raporlama gibi süreçleri daha hızlı ve doğru bir şekilde tamamlamaya olanak tanır. Bu konuda U2 ve U6 kodlu uzmanlar aşağıdaki örnekleri vermiştir:

“...100 çalışanı olan bir işletmenin Muh-SGK bildirgesi verilirken kişi kimlik bilgilerinin manuel bir kontrol sistemi ile kontrol edilmesi hayli zaman alıcı iken teknolojik gelişmelerle bu süre neredeyse dakikalara kadar indirgenmiştir.” (U2)

“Banka ekstresindeki işlem yoğunluğu fazla olan bir mükellefin banka kayıtlarını sistemler arası otomasyon sayesinde 1 saat gibi kısa sürede kayıtlarıma aktarabiliyorum.” (U6)

Yapay zekâ ve makine öğrenimi ile manuel işlemlerin azaltılması muhasebe süreçlerini daha akıllı ve özelleştirilebilir hale getirebilir. Bununla ilgili U3 ve U5 kodlu katılımcıların ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Her ay düzenli verilmesi gereken beyanların sistem tarafından kayıtlı bilgiler ile çoğu kısmının doldurulabiliyor olması zaman tasarrufu sağlıyor.” (U3)

“...bizim işimiz yalnızca evrak işleyip beyanname vermekse bu bitecek. Makine öğrenimi, dijitalleşme tamamlandığında yani en fazla önümüzdeki 3-5 yıl içinde bitecek.” (U5)

Yapay zeka ve makine öğreniminin bazı beyannameleri kullanılan online platformlardan çekip hesaplayabiliyor olmasının meslek mensuplarına büyük kolaylıklar sağlamakta olduğunu savunan U1 kodlu katılımcı bu düşüncesini şu örnek ile ifade etmektedir:

“...KDV ve Muhtasar beyannameleri aylık girilen verilerle sistem otomatik olarak hazırlıyor. Elle doldurmak ciddi zaman kaybına yol açar ve mesleği biraktırır.” (U1)

U4’ün manuel işlemlerin otomatikleşmesi kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

- **Hata Azaltma- Doğruluğu Arttırma**

Hataları azaltma-doğruluğu arttırma kodu ile ilgili katılımcıların görüşleri dijitalleşmenin daha fazla işi daha hızlı bir sürede kontrol etmesine olanak sağlayacağı ve hataların minimize edileceği yönündedir. Sehven yanlış girilen bilgilerin tam otomasyonlu sistemler neticesinde vereceği uyarılar veya yapacağı düzeltmeler de doğruluğu arttıracaktır. Bu konudaki uzman görüşleri şöyledir:

“Kadın personelin işe giriş bildirgesi evlilik öncesi soyadı ile yapılmış. Fakat sistem otomatik olarak beyannameye güncel soyadını eklemektedir.” (U4)

“Sistemden excel formatında alınan hasılat tutarı ile kullanılan programda yer alan hasılatın kontrol edilmesi elle işlenen faturalardan daha güvenilir olmaktadır.” (U5)

“...kimlik numarasında yanlışlık bulunan yabancı uyruklu personelin Muh-SGK beyannamesi gönderirken sistemin hata vermesi bir başkasının çalışıyor gibi görünmesini engelliyor.” (U6)

U1, U2 ve U3 kodlu katılımcıların hataları azaltma- doğruluğu arttırma kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

- **Veri Analitiği ve Karar Destek**

Dijital araçlar, büyük veri analitiği ve raporlama sağlayarak işletmelerin daha iyi kararlar almasına yardımcı olur. Teknolojik gelişmeler, muhasebe meslek mensuplarını geleneksel rollerinin ötesinde daha stratejik bir konuma taşımıştır. Bu, işletmelerin finansal verilerini daha derinlemesine analiz etmelerine ve stratejik kararlar almalarına olanak tanımaktadır. Veri analitiği ve karar destek kodu ile ilgili U3 ve U1 kodlu katılımcı şunları söylemektedir:

“Muhasebe meslek mensupları işletme liderlerine maliyet tasarrufu, risk yönetimi ve stratejik büyüme konularında daha fazla danışmanlık yapabilir hale gelmiştir...” (U3)

“...mesleğin danışmanlık yönü ilerleyen dönemlerde teknolojinin ve yapay zekanın da etkisi ile daha ön plana çıkacaktır.” (U1)

Dijitalleşme ile süreçlerin daha hızlı işlemesi adına sistemler otomatikleşecektir. Fakat insan faktörü tamamen ortadan kalkmayacaktır. Bu tespitleri destekleyen U4 kodlu katılımcıya ait ifade aşağıdadır:

“...sisteme veriyi nasıl girdiğiniz çok önemli. Sisteme yanlış veri girdiğinizde oradan doğru sonuç çıkmaz. Doğru veriyi girdiğinizde sonuç doğru çıkacaktır. Her ne kadar tam otomasyon sağlanmaya çalışılsa da süreç hep insan odaklı olacaktır.” (U4)

U2, U5 ve U6'nın manuel işlemlerin otomatikleşmesi kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

4.2. E-Devlet Uygulamaları, Elektronik Faturalama ve Dijital Belge Yönetimi

“E-belge Kullanımı” ve “Hızlı ve Etkili İşlem Süreçleri” şeklinde kodlanan bu temada katılımcılar farklı görüşler beyan etmişlerdir.

- **E-belge Kullanımı**

Kağıt tabanlı muhasebe işlemlerinden dijitalleşmeye geçiş, işletmenin büyüklüğüne, mevcut altyapısına, sektörüne ve kullanılacak yazılıma bağlı olarak değişen bir maliyet ve süre gerektirir. Fakat teknolojik gelişmeler neticesinde kağıt olarak düzenlenen faturaların yerini sistem üzerinden düzenlenen elektronik belgeler almıştır. E-belge kullanımı evrakların daha gerçeğe uygun şekilde düzenlenmesini de sağlamıştır. Bu konuda U2 kodlu katılımcı şunları söylemiştir:

“...dijital olarak kesilen faturalar sayesinde faturalar daha gerçeğe uygun (miktar, adet, birim fiyat vb. gibi) düzenlenmektedir.” (U2)

E-devlet uygulamaları ile ilgili de katılımcılar genelde yaşanan teknolojik gelişmelerin muhasebe kayıtlarını, elektronik ortamda tutmayı ve e-fatura gibi uygulamaları ne şekilde etkiledikleri üzerinde durmuşlardır. E-belge kullanımı koduyla ilgili U6 kodlu katılımcı şunları söylemiştir:

“...öncesinde yıllık verilen beyanlar son dönemdeki teknolojik gelişmeler neticesinde E-defterler için aylık ve üç aylık dönem seçeneği ile maliyenin sistemine yüklenmektedir.” (U6)

Son olarak, bu noktada yine meslek mensubunun tüm bu güncellemelere, değişen platformlara uyum sağlayabilecek yeterlilikte olması gerekmektedir. Bu konuda U4 kodlu katılımcının ifadesi ise şöyledir:

“Bizler teknolojik dönüşüme uyum sağlayabilen eski bir nesilken, yeni neslin teknoloji ile büyüyor olması mesleki anlamda en büyük avantajdır.” (U4)

U1, U3 ve U5 kodlu katılımcıların e-belge kullanımı kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

• Hızlı ve Etkili İşlem Süreçleri

Hızlı ve etkili işlem süreçleri kodunda katılımcılar dijitalleşmenin beraberinde getirdiği bazı değişikliklerin işlemlerini hızlandırdığı ve belgelerini daha kolay sakladıkları kanısı üzerinde durmuştur. Mükelleflerin evrak getirmesini beklemeden sistem üzerinden faturaların görüntülenebilmesi ise hem avantaj hem dezavantaj sağlamaktadır. Erken dönemde evrakları temin etmek mesleğin işleyişine hız kazandırırken hata oranını da artırmaktadır. Bu konuda U3, U4 ve U5 kodlu katılımcılar şunları söylemektedir:

“Sektör bazında bir örnek üzerinden konuyu açıklamak gerekirse; eczaneler fatura yoğunluğu fazla olan mükellef kategorisinde yer almaktadır. Faturalarını işlemek oldukça zaman alırken artık e-belgeler sayesinde bu işlem aktarım yapılarak çok kısa sürede tamamlanmaktadır.” (U3)

“...erken dönemde sistemden çekilen veriler fatura düzenleme kuralları gereğince eksik bilgiler içerebilmektedir. Ayın 10'undan önce pos satışlarının sistemden sorgulanması, sonrasında değişkenlik gösterebileceği için erken dönemde verilen beyanda uyumsuzluğa neden olabilir.” (U4)

“...mükellefin ay içinde kestiği 900 faturayı birbirine entegre sistemlerde bulundurmak ve faturanın kesildiği platformdan verinin işleneceği sisteme aktarmak artık çok hızlı olmaktadır. Dijitalleşme öncesi kağıt döneminde bu iş neredeyse 2 iş günümü almaktaydı.” (U5)

Meslek mensuplarınca tartışmaya açık olduğu düşünülen konulardan birisi de ilkel şekilde defter tutan meslek mensubu ile dijitalleşmeyi benimsemiş meslek mensubu arasında çıkan haksız rekabet durumudur. Bu konuda U1 kodlu katılımcı şöyle düşünmektedir:

“Diyelim ki, A meslek mensubu 500 faturayı manuel olarak işleme alırken, B meslek mensubu teknolojiyen faydalanarak daha hızlı bir sürede işleme alıyor. A, bu mükelleften 30.000 TL alırken B 3.000 TL alıyor. Burada bir haksız rekabet söz konusu değildir.” (U1)

U2 ve U6 kodlu katılımcıların hızlı ve etkili işlem süreçleri kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

4.3. Güvenlik ve Veri Koruma

Siber güvenlik, veri şifreleme ve veri yedekleme kodları ile kodlanan güvenlik ve veri koruma teması, SMMM’lerin veri koruma konusunda daha bilinçli hale gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

- **Siber Güvenlik**

Muhasebede siber güvenlik, finansal verilerin korunması ve yetkisiz erişimlere karşı önlem alınması açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu kodla ilgili U2 ve U5 kodlu katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“...hala eski usul defter tutmaya çalışan meslek mensupları var. Yaptığı her online işlemi kağıt ortamında da basılı halde arşivleyerek kendince veri korumayı sağlamaya çalışan meslek mensupları bulunmaktadır.” (U2)

“...Teknoloji verilere her yerden ve herhangi bir cihazdan erişimi kolaylaştırırken, aynı zamanda güvenlik riskini de artırabilir. Veri depolama hizmet sağlayıcıları, güvenlik protokollerini güncel tutarak ve sık sık güvenlik denetimlerini gerçekleştirerek bu risk azaltılabilir.” (U5)

U2 ve U5 kodlu katılımcılar dışında siber güvenlik koduyla ilgili görüş bildiren bulunmamaktadır.

- **Veri Şifreleme**

Katılımcılar veri şifreleme konusunda hassas davrandıklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili U1 kodlu katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Hassas muhasebe verileri şifrenmeli ve bu verilere sadece yetkili kişiler tarafından erişilebilmelidir.” (U1)

Diğer katılımcılar veri şifreleme kodunda görüş bildirmemişlerdir.

- **Veri Yedekleme**

Veri yedekleme kodunda katılımcılar, önemli finansal bilgilerin kaybolması veya zarar görmesini önlemenin mesleğin işleyişi için hayati bir adım olduğundan bahsetmişlerdir:

“Ofisleri korumak adına verdiğimiz uğraşlar teknolojik gelişmelerle yerini bellekleri ve veri saklamak için kullandığımız aygıtları korumaya evrilmiş durumdadır.” (U3)

“Verilerin düzenli aralıklarla yedeklenmesi gerekmektedir. Çalışanlara güvenlik konusunda düzenli eğitimler verilmeli ve güvenlik politikaları oluşturulmalıdır.” (U4)

“Kullandığımız sistemlerin, bizim sorumluluğumuzda olan alanları için henüz bir banka veya başka finansal kuruluşlar kadar tehdit altında olduğunu düşünmemekteyim. Bu noktada bize düşen işlem düzenli aralıklarla yapacağımız yedeklemedir.” (U6)

U1, U2 ve U5 kodlu katılımcıların veri yedekleme kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

4.4. Mobil Muhasebe

Mobil uygulamalar, muhasebe meslek mensuplarının işlerini her yerden yönetmelerine olanak tanır. Bu tema, “Uzaktan Çalışma” ve “İnternet Bağlantı Problemleri” kodları ile kodlanmıştır.

- **Uzaktan Çalışma**

Dijitalleşme, muhasebe meslek mensuplarına ve işletme sahiplerine mobil cihazlar aracılığıyla finansal verilere erişim imkânı sunar. Bu, iş süreçlerini daha esnek ve uzaktan erişilebilir hale getirir. Bazı meslek mensupları için ofise ve iş ortamına bağlı kalmadan işleri tamamlama kolaylığı sağlayıp hayatı kolaylaştırırken, zaman planlaması yaşayan meslek mensupları içinse mobil muhasebe iş ve özel hayat ayrımını ortadan kaldırdığı için bir dezavantaj olmaktadır. Konuyla ilgili katılımcılar şunları söylemişlerdir:

“...çalışan bir anne olarak mesleğe uzaktan erişebiliyor olmam mükelleflerin istekleri neticesinde bazen aileme ayırdığım vakitten çalabiliyor.” (U4)

“Eski beyan dönemlerinde beyanları vergi dairesine şahsen götürmek zaman anlamında problem yaratırken bugün yaşanan gelişmelerle gece 00:00’ a kadar beyan verebiliyor olmak büyük avantaj sağlamaktadır.” (U5)

“Sosyalleşme azaldı. Hayatlarımızdaki bireyselleşme mesleklerimize de yansıdı. Kamu kurumlarında birebir ilişkilerimiz vardı eskiden. Yüz yüze ilişkilerimiz azaldı.” (U3)

“... bir internet ve bir bilgisayar hatta bilgisayar da gerekmez bir cep telefonu ile tüm işlerimizi halledebiliyoruz. İnsan aklını zorlayan, keskin olmayan bir süreç bu.” (U6)

U1 ve U2 kodlu katılımcıların uzaktan çalışma kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

- **İnternet Bağlantı Problemleri**

Online çalışmanın esneklik kazandırırken zaman yönetimi konusunda problemler yaratabileceği de düşünülmektedir.

“...meslek mensupları olarak bizler biraz daha farklı streslerle tanıştık. Hayatımız öyle bir evrildi ki daha nereye kadar gider bilemiyorum. Örneğin; son gün verilmeye çalışılan beyanlar yaşanacak bağlantı problemleri yüzünden bizlere stres yüklemektedir.” (U1)

“Erken dönemde beyan vermenin sonraki dönemde düzeltme gerektirebileceği endişesi ile tüm meslek camiası beyanları son güne kadar bekletmektedir. Maliye'nin sistemi ise bu yığılmayı kaldırmayarak çökmektedir. Aslında bizim dışımızda gelişen bir sorun neticesinde zaman yönetimi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.” (U2)

Diğer katılımcıların internet bağlantı problemleri kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

4.5. Sürekli Eğitim ve Beceri Geliştirme

Sürekli eğitim ve beceri geliştirme teması şu kodlarla tanımlanmıştır: Gelişime/yeniliğe açıklık, mesleki eğitim. Katılımcılar dijitalleşen mesleğin temelini oluşturan gelişime/yeniliğe açıklık teması ile ilgili oldukça detaylı görüş bildirmişlerdir.

- **Gelişime/Yeniliğe Açıklık**

Bu konuda görüş bildiren katılımcılar gelişime ve yeniliğe açık oldukları ve yeni dünya düzeninde sisteme uyum sağlamanın her şeyden önce geldiğini bildikleri için sürekli bir gelişim içinde olduklarından bahsetmişlerdir. Bununla ilgili olarak U1, U2 ve U6 kodlu uzman şöyle demiştir:

“E-dönüşüme ayak uyduramayan insan mesleği bırakmak zorunda kalır. Meslekten 6 ay 1 yıl süre bile uzak kalındığında bile mesleki anlamda geri kalınmaktadır.” (U1)

“Kendisini geliştirmeyen, kullandığı programı güncellemeyi bilmeyen, dijital anlamda teknolojiyi bilmeyen meslek mensubu bu işi yapamıyor zaten. Ya teknolojiyi yakalayacaksın ya da sektörden geri kalacaksın.” (U2)

“Dijitalleşmenin hızıyla başa çıkmak için muhasebe meslek mensupları sürekli olarak eğitilmeli ve yeni dijital araçları öğrenmelidir.” (U6)

U3, U4 ve U5 kodlu katılımcıların gelişime/yeniliğe açıklık kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

- **Mesleki Eğitim**

Katılımcıların sürekli eğitim ve beceri geliştirme temasında görüş bildirdikleri bir diğer kod ise mesleki eğitimler olmuştur. Katılımcılar, gelişen ve değişen teknolojiye ayak uydurmaya çalışmaları sebebiyle mesleki eğitimlere önem verdiklerinden bahsetmişlerdir. U4 ve U5 kodlu katılımcının ifadesi şöyledir:

"Tutulan her defterin e-imzası, mali mührü birbirinden farklı olmakla birlikte bir uygulama birlikteliği bulunmamaktadır. Dolayısıyla her programı kullanacak yetkinliğe sahip meslek mensuplarının olması gerekmektedir. Bu yetkinlik ise ancak mesleki eğitimlerle gerçekleşecektir..." (U4)

"...meslek odalarının önderliği ile düzenlenen eğitimlere katılarak her yeni gelişme hakkında fikir sahibi olunmalıdır." (U5)

Bu eğitimler meslek mensuplarına ekstra bir maliyet yükümlülüğünü de beraberinde getirmiştir. Bu konuda U3 kodlu uzman şöyle düşünmektedir:

"...maliyet yaratmaya başlıyor. Her program her bilgisayarda çalışmadığı için bilgisayarı yenilemek, kendini dönüştürmek zorunda kalıyorsun. Her sorunda birinden destek istemek, bu konuda gerekli eğitimi almak da bir maliyettir..." (U3)

U1, U2 ve U6 kodlu katılımcıların mesleki eğitim kodunu destekleyici bir ifadesi bulunmamaktadır.

4.6. Kelime Bulutu

Katılımcıların ifadelerinden yola çıkılarak hazırlanan kelime bulutu Şekil 3'te gösterilmektedir. Görüşmelerde sıklıkla geçen kelimeler büyük puntolu olacak şekilde yer alırken daha az yoğunlukta telaffuz edilen kelimeler ise daha küçük puntolarla ifade edilmiştir.

Şekil 3. Görüşmelerde sıklıkla telaffuz edilen kelimeler

Katılımcıların dijitalleşme, verimlilik, sistem, teknoloji, elektronik, e-fatura ve e-defterden sıklıkla bahsettiği kelime bulutundan görülmektedir. Sonuç olarak, dijitalleşmeye kayıtsız

kalmayan, dönüşüme ayak uyduran meslek mensupları teknolojiden fazlaca yararlanarak mesleği bir adım öteye taşımaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Muhasebenin dijitalleşmesiyle birlikte muhasebenin iş akışı ve iş süreçleri hayli değişmiş, veri saklama hem daha kolay ve hem de maliyet yönünden daha avantajlı hale gelmiştir. İç ve dış denetimi de etkileyen dijitalleşme ile raporlar normalden daha kısa sürede hazırlanarak bilgiler muhataplarına kolaylıkla iletebilmektedir. Dolayısıyla muhasebe meslek mensupları, firma yönetimine karşı bilgi sağlayıcılığının yanında riskleri tespit edip yol gösterme ve danışmanlık görevlerini de üstlenebilmektedirler. Muhasebenin dijital dönüşüme uyum sağlaması kolaylaştıkça muhasebe mesleği mevzuata ve kurallara daha uygun raporlar üretebilecek, firma yönetimine doğruluğu kanıtlanmış raporlar hızlıca sunabilecektir.

Araştırmaya katılarak görüş bildiren uzmanların muhasebe mesleğinin dijitalleşmesi ve genel olarak teknolojik gelişmelerin muhasebe mesleğine olan etkilerine dair görüşleri sonucu oluşan temalar sırasıyla “otomasyon ve iş verimliliği”, “e-devlet uygulamaları, elektronik faturalama ve dijital belge yönetimi”, “güvenlik ve veri koruma”, “mobil muhasebe”, “sürekli eğitim ve beceri geliştirme”dir.

Katılımcıların özellikle vurguladıkları husus dijitalleşen muhasebe mesleğinin, dönüşüm süreci tamamlandığında birçok konuda meslek mensuplarının işlerini kolaylaştıracağıdır. Her dönüşüm ve değişimin beraberinde getirdiği birtakım zorluklar elbette vardır. Alışma süreci oldukça külfetli olsa da mesleğe getirdiği kolaylıklar daha fazla ön plana çıkmaktadır. Örneğin dijitalleşme ile kayıtları tutmak, otomatik beyanname hazırlamak, faturaları manuel olarak işleme almak yerine birbirine entegre sistemler aracılığıyla online olarak sisteme aktarmak gibi yoğun ve zaman alıcı bilgi girişlerinin kısa sürede yapılabiliyor olması meslek mensuplarının iş yüklerini ciddi boyutta azaltmıştır.

Muhasebede dijitalleşme, meslek mensuplarının iş yüklerini büyük ölçüde azaltması, süreçleri kolaylaştırması ve hız kazandırmasının yanında bazı yükümlülükleri de beraberinde getirmektedir. Temel sorumlulukları arasında muhasebe elemanlarının mükellef ve firmalarına bu geçiş sürecini anlatabilecek yetkinlikte olması, süreci tüm aşamalarıyla takip edebilir olması ve ilgili mevzuatta yer alan güncellemelerle nasıl geçiş yapılması gerektiğini bilmesi gerekmektedir. Daha sonra firmanın dijital dönüşüme ayak uydurup e-uygulamaları kullanabilmeleri için gerekli yazılım desteği alacakları kısma yönlendirmesi gerekmektedir. Görüşen uzmanlara göre meslek mensupları mesleği ilgilendiren dijital teknoloji ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmekte ve artan oranda teknolojiden yararlanmaktadırlar.

Meslek mensuplarının veri analitiği ve karar destek, güvenlik ve veri koruma, mobil muhasebe, e-devlet uygulamaları, sürekli eğitim ve beceri geliştirme temalarına göre meslek mensuplarının kendilerini sorgulamaları ve gerekli gördükleri bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Diğer taraftan her geçen gün farklılaşan dijital dönüşümlerin iş yüküne etkileri de oldukça sık gündeme gelmektedir. Muhasebe mesleğindeki dijitalleşmenin istihdamı azaltacağı yönündeki görüşlere karşılık görüşme yapılan uzmanların bu görüşe katılmayarak, iyi yetişmiş meslek mensuplarına ülkenin her daim ihtiyaç duyacağı yönündeki görüşe yakınlıkları dikkat çekicidir. Çağın gereklerine uyum sağlama, mevzuata hâkim olma, yeni yazılımları öğrenip günceli takip etme gibi konularda uzmanlaşan meslek mensupları yürüdükleri her yola ışık tutacaklardır. Dolayısıyla teknolojik değişimleri kucaklayabilen, adeta sistemin bir parçası olabilen kişiler çağın muhasebecisi olabilecektir. Bu nedenle muhasebe meslek mensupları bu dönüşümün getirdiği uygulamalara hızla uyum sağlamak durumundadır.

Başka yönüyle, dijitalleşmenin otomasyon ve yapay zekâ destekli işlemler ile işteki verimliliği artırması sonucunda personele duyulan ihtiyacın azalması ihtimaller dahilinde iken, menfaat sahiplerine sağlayacağı danışmanlık görevini ve mesleğin dijitalleşme sürecini iyi yönetip günceli takip eden muhasebe elemanlarına her zaman ihtiyaç duyulacağı görüşme yapılan uzmanlarca da ortaya konulan görüşlerden birisidir. Dijitalleşmenin muhasebe alanında hızla uygulanmasının ardından mali mühendislik gibi yeni meslekler ortaya çıkarken klasik meslek mensubu anlayışı da yavaş yavaş yok olacaktır.

Gelecekte etik ve güvenlik konularının daha da önem kazanmasıyla birlikte, muhasebe meslek mensuplarının bu alanlarda daha fazla yetkinlik kazanmaları ve mesleki standartların sürekli olarak güncellenmesi gerekecektir. Dijitalleşme kullanıcılara fayda sağlarken aynı zamanda siber suçlara konu olabilme ihtimalini doğurmaktadır. Dolayısıyla güvenlik açıkları da meslek mensuplarının dikkat etmesi gereken hususlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak; muhasebedeki dijitalleşme, geleneksel muhasebe uygulamalarını dönüştürerek işletmelerin verimliliğini artırırken, aynı zamanda muhasebe süreçlerini daha hızlı, doğru ve verimli hale getirerek işletmelerin rekabet gücünü de artırmaktadır. Dijitalleşmenin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkileri incelendiğinde ise değişime hızla uyum sağlamaları ve teknolojiyi aktif bir şekilde kullanabilmeleri gerektiği kanısına varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Acar, V. ve Öksüz, Ö. (2013). Finansal bilgilerin elektronik ortamda paylaşımı ve e-defter uygulamaları. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(8), 62-89.
- Adiloğlu, B. ve Yücel, G. (2019). Dijitalleşme-yapay zekâ ve muhasebe beklentiler. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, (17), 47-60.
- Arıkan, Y. (2015). E-uygulamalar. <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/YAYINLAR/kitaplar/e-uygulamalar.pdf>.
- Arslan, M. (2007). *E-İş, E-Devlet, E-Tik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Arslan, M., ve Karkacier, A. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde yönetim muhasebesinin geleceğini etkileyen faktörlere kavramsal bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 430-442.
- Barutçu, E. (2024). *Dijital liderlik ve örgütsel çeviklik ilişkisi üzerine bir araştırma* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Cenikli, E., ve Şahin, D. (2013). Türk gelir idaresinde otomasyon projeleri. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 4(1), 37-52.
- Çaldağ, Y. ve Ayanoglu, Y. (2008). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Duong, D. ve Fledsberg, K. (2019). *Digitalization of the accounting industry*. (Published master's thesis). University of Agder.
- Dursun, G. D., Ektik, D. ve Tutcu, B. (2019). Mesleğin dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 263-271.
- Efe, A. (2023). Yapay zeka algoritmaları ile dönüşüm geçirecek denetim mesleğinin geleceği üzerinde bir değerlendirme. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 8(2), 1-19.
- Eğilmez, M. (12 Kasım 2023). *Dijital Yönetim ve Kırılma Konferansı, BIST*. <https://www.mahfiegilmez.com/p/makaleler.html>.
- Elektronik İmza Kanunu (Sıra No: 5070). 23.01.2004 Tarihli ve 253255 Sayılı Resmi Gazete.
- Elitaş, C. ve Özdemir, S. (2014). Bulut bilişim ve muhasebede kullanımı. *Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi*, 16(2), 22-34.
- Erdem, A. ve Gülten, S. (2021). *Dijital Muhasebe Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdem, T. (2014). Yeni dünya düzeni, elektronik ticaret ve vergi, *Mali Çözüm Dergisi*, 27(143), 13-41.

- Ergin, H., (2010). *Muhasebeye Giriş*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 193). 06.01.1961 tarihli ve 10700 Sayılı Resmi Gazete.
- Gerçek, A., Demirbaş, T., Giray, F., Yüce, M. ve Oğuzlar, A. (2013). *Türk Gelir İdaresinde E-Devlet Uygulamalarının Mükellefler Tarafından Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- GİB, (15 Ekim 2023). *E-tebligat sisteminin faydaları nelerdir?* Erişim adresi: <https://www.gib.gov.tr/e-Tebligat>.
- Glesne, C. (2015). *Nitel Araştırmaya Giriş*, (Çev. Ed. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoglu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gönen, S. ve Rasgen, M. (2019). Endüstri 4.0 ve muhasebenin dijital dönüşümü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2898-2917.
- Gülten, S. (2018). *Güncel elektronik muhasebe/maliye uygulamaları*. Eskişehir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası. Eskişehir. Erişim adresi: <http://www.esmmmo.org.tr/storage/file/4a050d7f42d-34418b4851ac006872115.pdf>.
- Güney, S. ve Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki verilerin yönetimde kullanılması ve elektronik muhasebe verilerinin yönetim kararlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.
- Güvemli, O. ve Çapuk, S. (2013). Cumhuriyet döneminde muhasebe mesleğinin örgütlenmesi üzerine. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (4), 136–151.
- Henkoğlu, T., ve Külcü, Ö. (2013). Bilgi erişim platformu olarak bulut bilişim: Riskler ve hukuksal koşullar üzerine bir inceleme. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 14, (1),62-86.
- Öz, E. ve Bozdoğan, D. (2012). Türk vergi sisteminde e-maliye uygulamaları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 67-92.
- Özkul, F., ve Alkan, B. (2020). Dijital çağda muhasebenin dönüşümü: “Blockchain” teknolojisinde muhasebe ve mali kontroller. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 218-236.
- Özulucan, A. (2013). *Genel Muhasebe İlkeleri ve Uygulamaları*. İstanbul: Küresel Kitap Yayıncılık.
- Pusmaz, T., ve Özulucan, A. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin tespiti üzerine Kayseri ve Niğde illerinde bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1431-1452.
- QNB Finansbank, (14 Şubat 2023). *E-beyanname nedir? Nasıl düzenlenir?* <https://www.qnbfinans.com/e-beyanname-nedir-nasil-duzenlenir>.
- QuestionPro, (02 Ocak 2023), *Amaçlı örneklem*. <https://www.questionpro.com/blog/tr/amacli-ornekleme-muhbir-secimi-icin-bir-arac/#:~:text=Ama%C3%A7l%C4%B1%20>

%C3%B6rnekleme%2C%20%C3%B6rnekleme%20grubunun%20belirli,bir%20pop%C3%BClasyon%20ile%20daha%20etkilidir.

Scrop, A. (2018). *Industry 4.0 Challenges in Industrial Artificial Intelligence*, II. International Scientific Conference on Tourism and Security, Nagykanizsa.

Şalcı, İ. (2021). *Dijital dönüşüm (e-uygulamalar) ve muhasebe mesleğine getirdiği yenilikler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi.

Şençiçek, F. (2013). Bilgi teknolojileri destekli elektronik muhasebe uygulamalarına bütüncül bir yaklaşım. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 79-99.

Tekbaş, G. (2018). *Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkileri üzerine bir araştırma ve yeni bir kavram önerisi: Mali mühendislik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi.

Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.

Tektüfekçi, F. (2016). *E-Dönüşüm Sürecinde Elektronik Muhasebe Uygulamaları*. İzmir: Kitapana Basım Yayın Dağıtım Bilişim.

Tokay, S. H., Deran, A. ve Aktaş R. (2005, Nisan). *Uluslararası Muhasebe ve finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi*, 24. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Fethiye-Muğla.

Uçma Uysal, T., & Aldemir, C. (2018). Dijital kamu mali yönetim sistemi ve blok zinciri teknolojisi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 11(3), 505-522.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 397). 05.03.2010 tarihli ve 257512 Sayılı Resmi Gazete.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 509). 09.10.2019 tarihli ve 30923 Sayılı Resmi Gazete.

Yankın, F. B. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 1–38.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörük, A. (12 Aralık 2023). *E-tebligat nedir? Ne işe yarar?* <https://armaganyoruk.com/e-tebligat-nedir-ne-ise-yarar/>

ÖZGEÇMİŞ

Yağmur, ilk ve orta öğrenimini Konya’da tamamlamıştır. 2014 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünden 2018 yılında mezun olmuştur. 2021 yılında SMMM Stajyerlik sınavını kazanmış ve SMMM stajyeri olarak muhasebe ofisinde çalışmakta ve Yalova Üniversitesi LİSANSÜSTÜ Enstitüsü İşletme bölümünde yüksek lisans öğrencisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Yağmur, Y. ve Azaltun, M. (14-16 Eylül). *Muhasebede Dijitalleşmenin Meslek Mensuplarına Etkisi: Yalova İlinde Araştırma*, 10. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi, Çorum.

